

STORE
NORSKE
LEKSIKON

Innhald

- 3 Året 2020 kort oppsummert
- 3 Organisasjonane som står bak leksikonet
- 4 SNLs samfunnsoppdrag og -rolle
- 5 Norsk fagspråk og formidling på norsk
- 6 Nynorsk i Store norske leksikon
- 8 Kunnskap folk stolar på
- 8 Store norske leksikon og Wikipedia
- 10 Lesarane
- 10 Mest lesne artiklar
- 12 Slik lagar vi leksikon
- 13 Oppdateringsstatus
- 14 Lesing av leksikonet i pandemitid
- 15 Tiltak for kriseramme frilansforfattarar
- 16 Satsingar i 2020
- 16 Andre leksika som no er del av SNL
- 17 Innhaldet
- 18 Fagansvarlege og forfattarar
- 20 Kunnskapskjelde for media
- 21 Leksikonet i skulen
- 21 Sesongvariasjon i lesartala
- 22 Internasjonalt leksikonsamarbeid
- 19 Samarbeid med Danmark, teknologieksport
- 24 Store norske leksikons historie
- 25 Utfordringar
- 26 Organisasjonen
- 27 Leksikonet i tal og grafar

Samfunnet treng kvalitets-sikra kunnskapskjelder

Pandemiåret 2020 har vist at samfunnet treng kvalitets-sikra kunnskapskjelder. Aldri har så mange lese Store norske leksikon: I 2020 hadde vi for fyrste gong meir enn 3 millionar unike brukarar på éin månad, og artiklane i leksikonet vart lesne 106 millionar gongar i løpet av året.

Store norske leksikon er den største kunnskapsbasen med kvalitetssikra innhald i Noreg, signert av fagfolk og publisert under fullt namn. Dette gjer kjeldekritikk mogleg og er ein del av grunnlaget for open og opplyst samfunnsdebatt. Gyldig kunnskap er ein føresetnad for å forstå, argumentere og påverke i eit demokratisk samfunn. I dag er nettet den offentlegheita vi lærer, les og debatterer i. Mangel på gode, digitale kjelder kan føre til at nettet blir eit ekkokammer der det er vanskeleg å spore opphavet til fakta.

Norsk språk, terminologiutvikling på norsk og formidling av kunnskap på norsk er sjølve fundamentet for Store norske leksikon. I 2020 inngjekk Nynorsk kultursentrum og Store norske leksikon ei lang-siktig samarbeidsavtale for meir nynorsk i leksikonet. Vi vart òg samde om at nynorskleksikonet *Allkunne* blir del av Store norske leksikon frå 2021. På den måten vil leksikonet få vesentleg meir innhald på nynorsk, og slik sett spegle både landet og det norske kunnskapsuniverset på ein betre måte.

Fram til 2020 var Store norske leksikon det einaste nasjonal-leksikonet i verda som har klart den digitale overgangen med ein open publiseringmodell, oppdatert innhald og mange lesarar. I 2020 vart *Den Store Danske* relansert etter modell av Store norske leksikon og med SNL-teknologi. Vi er glade for å ha fått nye kollegaer sør for Skagerrak og gler oss til samarbeidet dei neste åra.

Dette hadde aldri vore mogleg utan samfunnsansvaret medlems-organisasjonane og dei fagansvarlege tek gjennom formidlinga i leksikonet. Det hadde heller ikke vore mogleg utan støtte frå Nasjonalbiblioteket og Kulturdepartementet. Tusen takk!

Erik Bolstad
dagleg leiar, sjefredaktør

Knut Olav Åmås
styreleiar

2020 kort oppsummert

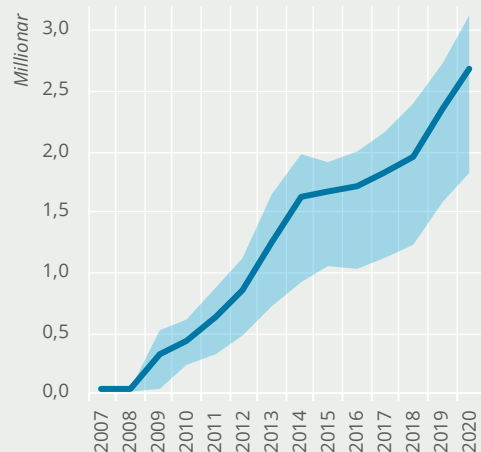
Store norske leksikon er eit ålmenleksikon som dekkjer alle kunnskapsområde. Leksikonet er gratis, fritt tilgjengeleg og reklamefritt. Med opptil 3,1 millionar brukarar i månaden og 550 000 lesne artiklar per dag, er snl.no Noregs største nettstad for kunnskapsformidling. I 2020 vart artiklane våre lesne 106 millionar gonger. Det er elevar og studentar som bruker oss aller mest.

Innhaldet i SNL er redaksjonelt stoff som blir laga i samarbeid mellom friviljuge og fagekspertar. Alle kan bidra i kunnskapsdugnaden og få bidraga sine evaluerte av ein fagperson. Verket blir redigert etter redaktørplakaten.

Store norske leksikon byggjer på verk

Det er mange som les Store norske leksikon: I vanlege månader i 2020 var det rundt 2,8 millionar unike brukarar. Dette er ei svært kraftig auke samanlikna med tidlegare år; brukartala steig 23 prosent frå året før.

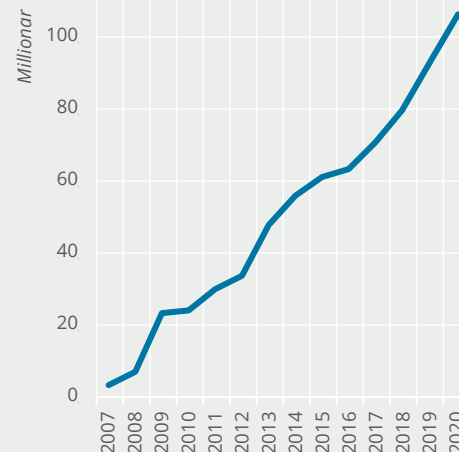
Gjennomsnittleg unike brukarar per måned per år (mørk) og variasjon i brukartal innan året (lys). Brukartala i 2020 varierte frå 1,8 millionar i juli til 3,1 millionar i mars.

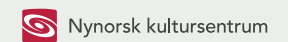
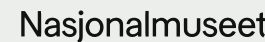
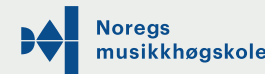
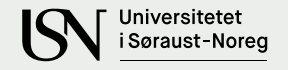
med røter helt attende til 1907. Innhaldet blir oppdatert, signert og kvalitetssikra av 922 fagansvarlege, der fleirtalet er forskarar ved vitenskaplege institusjonar. Universiteta er sjølve stammen i leksikonet. Den faglege forankringa er synleg for lesarane og styrkjer truverdet vårt. Det er unikt at så mange akademikarar i eit land driv så omfattande formidling på ein felles plattform, og at dei når så mange lesarar. Det står framleis mykje arbeid framfor oss med både artikkeloppdatering og rekruttering av fagekspertar, men mykje av innhaldet i leksikonet er blitt svært godt.

Leksikonet er blant dei mest brukte norskpubliserte nettstadene.

Lesne artiklar per år. I 2020 vart artiklane i leksikonet lesne 106 millionar gonger. Det er svært gledeleg at den gode utviklinga i lesartal held fram.

Medlemsorganisasjonar i Store norske leksikon

Foreininga Store norske leksikon er ein kunnskapsdugnad der universitet, høgskular og andre ideelle organisasjonar bidreg. I universitets- og høgskulelova er formidling definert som ei kjerneoppgåve, og SNL er ein av kanalane der universiteta når ut med kunnskap til verkeleg mange nordmenn.

Samfunnsoppdraget

Gyldig kunnskap er en forutsetning for å forstå, argumentere og påvirke i et demokratisk samfunn. Derfor sier Grunnlovens paragraf 100 ikke bare at myndighetene er pålagt å legge til rette for at den offentlige samtalen skal være åpen, men også for at den skal være opplyst. Dette er kjernen i samfunnsoppdraget til både Store norske leksikon og leksikonets medlemmer.

Demokratiseringen av medier har skapt en fragmentert offentlighet og spredt definisjonsmakten mellom mennesker, institusjoner og kommersielle aktører. Det kan være vanskelig å skille mellom fakta og fiksjon og mellom nøkterne og spekulative

analyser. De store norske institusjonene for forskning og utdanning har gått sammen om å opprettholde og styrke en kilde til felles kunnskap under én merkevare som folk har stor tillit til: Store norske leksikon.

Foran skjermer i klasserommene, i eksamenslokalene, i lesesalene, på bussen og hjemme tilegner både unge og gamle seg ny kunnskap om verden hver eneste dag gjennom 180 000 artikler, skrevet og kvalitetssikret av noen av landets fremste fagfolk.

TILGJENGELIGGJØR ET FELLESGODE

Universitetene og høyskolene tar et aktivt samfunnsansvar ved å formidle kunnskapen de produserer og besitter. De oppfyller kravet om å formidle bredt ved å stå bak leksikonartikler som det leses tre av hvert eneste sekund, døgnet rundt. Folket, som finansierer universitetene gjennom skatter og avgifter, får et oppdatert, kvalitetssikret og gratis oppslagsverk. Slik blir fellesgodet som kunnskapen utgjør tilgjengelig for alle.

Det er viktig at de største kunnskapsinstitusjonene samler seg rundt én felles plattform for formidling på nettet. SNL kommer høyt i søkeresultatene til Google og andre søkemotorer fordi vi er en troverdig kilde som er mye brukt og lenket til. Godt innhold spredt over mange ulike nettsider er vanskelig å finne for leserne; én felles plattform er lettere å bruke og gjør merkevaren mer gjenkjennelig.

EN AUTORITATIV KILDE

SNLs formål er «å publisere signert innhold redigert av fagfolk. Artiklene skal være kvalitetssikret med hensyn til faglig etterrettelighet og kildekritikk».

Et leksikon skal ikke bare samle faktaopplysninger, det skal også definere begreper og

formidle analytiske framstillinger av hendelser, emner og personer. I SNL bidrar noen av landets fremste fagfolk med slike analytiske tekster. Ved å gjøre dem tilgjengelige for alle bidrar leksikonet til et opplyst samfunn.

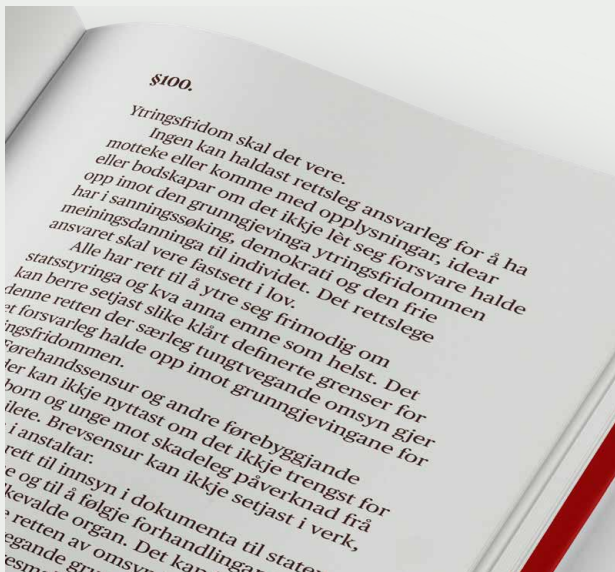
De fagansvarlige er håndplukkede eksperter innenfor hvert fagfelt. I tillegg er brukermidvirkning en viktig del av modellen. At alle har mulighet til å bidra, skaper både gjennomslagskraft, engasjement og legitimitet. Endringsforslag og kommentarer fra bidragsyttere sørger for at vi drar nytte av kompetanse fra hele samfunnet. Samtidig unngår vi at leksikonet blir elitistisk og fjernt fra folk flest. Bidragene gjør det også lettere å holde leksikonet oppdatert.

Når mange hundre fagfolk skriver signerte artikler i SNL, skaper de kilder som det kan henvises til, og der kvaliteten er enkel å vurdere basert på hvem forfatteren er. Artiklene fungerer som autoritative kildetekster, både for generell kunnskapsutvikling og i samfunnsdebatten.

INFRASTRUKTUR FOR KUNNSKAP

På samme måte som samfunnet trenger troverdige nyhetskilder, trengs tilsvarende gode kilder for grunnlaget og bredden i kunnskapen. Selv i et mylder av innhold er det ingen selvfølge å finne gode kilder. Det kommer helt enkelt an på hvem som skaper nettinnholdet og om det er mulig å finne fram til de gode kildene.

Store norske leksikon er infrastrukturen der fagfolk har mulighet til å formidle faget sitt direkte til allmennheten i et nøkternt og tilgjengelig språk, uten at temaene må spisses for å passe en journalistisk vinkling eller baseres på nye forskningsgjennombrudd.

§100 i Grunnloven om ytringsfrihet. Leksika og oppslagsverk er viktige grunnlag for en åpen og opplyst offentlig samtale.

VITENSKAPENS STEMME

Det er viktig at forskere og fagekspertene når ut med god kunnskap og fakta, ikke minst om stridsspørsmål. Store norske leksikon har vitenskapelig basert innhold. Vi har ikke som mål i seg selv at innholdet skal virke «nøytralt» eller gjengi hva folk flest er enige om. Derimot skal vi gjengi hva forskerne er enige om, eller beskrive faglige uenigheter der det er relevant.

ÅPENHET OM HVEM SOM SKRIVER

Store norske leksikon praktiserer full åpenhet, og for SNL betyr åpenhet også at kildekritikk skal være enkelt. Som Kulturkomiteen på Stortinget formulerte det i sin merknad til støtteordningen for nettleksi-

kon: «Komiteen vil påpeke at åpenhet om hvem som skriver er vesentlig for å kunne utøve direkte kildekritikk, og derved kvalitetssikre og forbedre levende leksikalske oppslagsverk.»

Å mestre kildekritikk er en stadig viktigere forutsetning for å bli kunnskapsrik. Hos oss skal folk kunne se hvem som står bak all aktivitet, og derfor krever vi at alle skriver under fullt navn. I tillegg er hver eneste revisjon av hver artikkel tilgjengelig: Man kan se hvem som har foreslått endringer, og like viktig, hvem som har godkjent dem.

Over tid danner oppdateringshistorikken en fortelling om hvem som har definert den norske kunnskapsarven.

Store norske leksikon var hovedoppslaget i Aftenposten Innsikt i juni 2020. SNL gir fagfolk mulighet til å formidle faget sitt direkte til allmennheten. Leksikonet har aldri blitt mer lest enn i 2020.

Debatten om falske fakta og nyheter har kommet lenger i mange andre europeiske land enn i Norge. I 2018 trakk EU-parlamentet fram SNL som den kanskje mest vellykkede modellen for formidling av kvalitetssikret kunnskap.

- SNL er viktig for fagspråket

Store norske leksikon er viktig for å opprettholde et norsk fagspråk under press, mener språkdirektør Åse Wetås.

Åse Wetås, direktør i Språkrådet

- Universitets- og høyskolesektoren har et lovpålagt ansvar for å vedlikeholde og utvikle norsk fagspråk. For at norsk skal være et samfunnsbærende språk, trenger vi at språket hele tida utvikles slik at det kan brukes til å formidle spesialisert kunnskap på alle fagfelt.

Det sier Åse Wetås, direktør for Språkrådet. I en tid med falske nyheter og alternative fakta mener hun at god og klar formidling er viktig for å sikre forskningsresultatene legitimitet i samfunnet, og at Store norske leksikon er helt sentral som infrastruktur for nettopp dette. SNLs rolle passer derfor svært godt inn i målene som er satt for den nye språkloven som regjeringen foreslo i 2020, mener hun.

- Fagspråket er den delen av det norske språket som kanskje er under aller sterkest press. I Norge er Store norske leksikon en viktig del av et fagspråklig kretsløp der også skole- og utdanningsfeltet inngår. Fag og språk henger uløselig sammen, og leksikonets plass i det fagspråklige kretsløpet er å løfte kunnskap ut av de enkelte fagmiljøene og gjøre den tilgjengelig for bruk i hele samfunnet, sier Wetås.

At nynorskleksikonet Allkunne bygges inn i SNL og øker nynorskandelen, er også et grep som språkdirektøren helhjertet støtter.

- Formålsparagrafen i den nye språkloven peker på et særlig ansvar for å styrke nynorsk som det minst brukte av de to likestilte norske skriftspråka. Nynorsk som kultur- og bruksspråk trenger å være synlig for alle språkbrukerne i Norge. I det bildet er det svært viktig at nynorsk nå får en tydelig og selvsagt plass i Store norske leksikon, sier hun.

- Språk er kultur, og språk er grunnleggende infrastruktur i samfunnet vårt. Med både bokmål og nynorsk som redaksjonsspråk favner Store norske leksikon både i uttrykk og innhold begge disse viktige språkfunksjonene.

Nynorsk i SNL

Store norske leksikon er det norske nasjonalleksikonet, og har som mål å spegle heile landet, også språkleg. Frå 2020 har SNL prioritert opp arbeidet med å få meir innhald på nynorsk.

Dei fyrste artiklane på nynorsk i Store norske leksikon vart publiserte i 2009, då i hovudsak biografar i Norsk biografisk leksikon. Dei fagansvarlege har blitt oppmoda om å skrive nynorsk frå 2013, men talet på nynorskartiklar har auka alt for sakte: I byrjinga av 2020 var det berre 1118 nynorskartiklar i SNL.

Fram til 2020 har det viktigaste språkarbeidet vore å arbeide med norsk fagspråk og terminologi, forenkle artiklane slik at fleire kan forstå innhaldet, og luke ut forelda riksmålsformer frå artiklane.

ALLKUNNE

Det nynorske leksikonet Allkunne vart lansert i 2009 av Nynorsk kultursentrum og Det Norske Samlaget. I 2020 hadde Allkunne 26 000 artiklar; av dei var 15 000 korte artiklar frå oppslagsverket Caplex og om lag 7 000 frå Fylkesleksikon for Sogn og Fjordane.

Allkunne har hatt mykje innhald av høg kvalitet, men som ein liten nettstad har Allkunne òg vore eit offer for Googles algoritmar, og få lesarar har funne vegen til det gode innhaldet. Store norske leksikon har motsett utvikling: SNL har høge lesartal og blir vekta høgt i søkjemotorane.

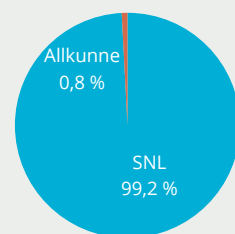
Sumaren 2020 vedtok difor styret i Nynorsk kultursentrum einstemmig at Allkunne skulle bli avvikla, og dei beste artiklane blir overførte til SNL frå 2021. Nokre få artiklar vart overførte hausten 2020, og SNL publiserte/omsette i tillegg nokre tusen artiklar på nynorsk.

Nynorsk kultursentrum og Store norske leksikon har også avtalt eit langsiktig samarbeid for meir nynorsk i SNL. Målet med samarbeidet er å auke nynorskdelen på snl.no, at fleire skal lese nynorsk, og at SNL skal få fleire artiklar om nynorsk litteratur, kultur og historie. Dette vil gje alle dei som har nynorsk som hovudmål meir innhald på eige skriftspråk, samtidig som bokmålsbrukarar vil bli eksponerte for meir nynorsk i kvardagen.

MYKJE MEIR NYNORSK FRÅ 2020

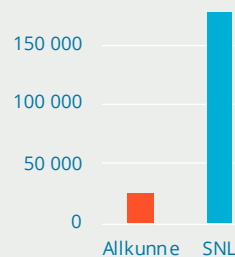
I løpet av 2020 fekk Store norske leksikon nesten 6500 fleire artiklar på nynorsk, og ved inngangen til 2021 var det 7583 nynorskartiklar i leksikonet.

Dette er ein god start, men frå 2021 vil det bli publisert fleire tusen nye artiklar på nynorsk, i tillegg til at mange eksisterande artiklar i SNL vil bli omsette frå bokmål til nynorsk.

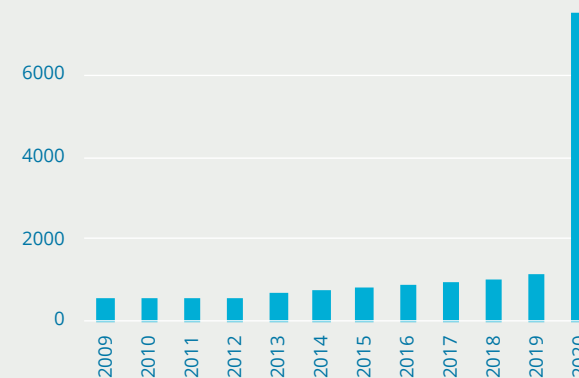
Lesing av norske fagredigerte leksika i 2020

Artiklane i SNL vart lesne 106 millionar gongar.
Artiklane i Allkunne vart lesne 0,8 millionar gongar.

Tal artiklar i Allkunne og SNL

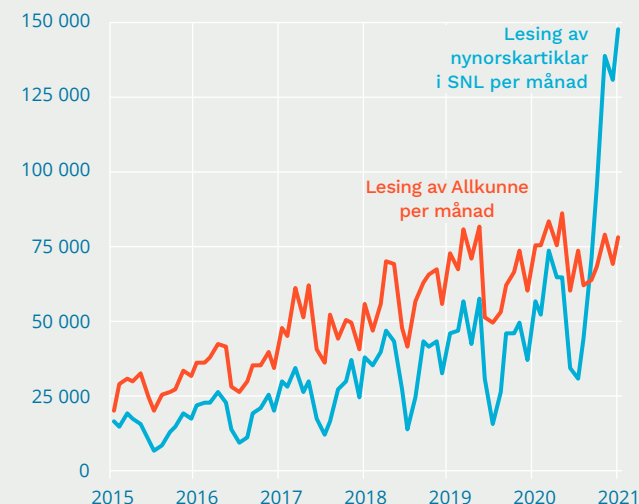
Det er 26 000 artiklar i Allkunne og 180 000 artiklar i SNL.
53 % av Allkunne-artiklane er korte artiklar frå Caplex som er omsette til nynorsk, 30 % er frå Fylkesleksikon for Sogn og Fjordane.

Tal nynorskartiklar i SNL per år

I 2020 vart 1325 artiklar omsette til nynorsk, og 5153 artiklar nypubliserte på nynorsk.

1. januar 2021 var det 7583 artiklar på nynorsk i SNL.

Lesing av nynorskartiklar i SNL samanlikna med lesing av allkunne.no

Eitt av måla med at SNL tek over Allkunne, er å få fleire til å lese nynorsk. Det store hoppet i lesing av nynorsk i SNL kom av at ein del artiklar vart omsette til nynorsk. Innhaldet frå Allkunne blir flytta til SNL i 2021, og vi reknar med god vekst i lesinga av nynorskartiklar dei neste åra.

- Avgjerande for folk og fagspråk

I 2020 bestemte Nynorsk kultursentrum seg for å overføre innhald frå Allkunne til Store norske leksikon.

Per Magnus Finnanger Sandsmark, direktør i Nynorsk kultursentrum

Kvifor det, direktør i Nynorsk kultursentrum Per Magnus Sandsmark?

- Det nynorske leksikonet

Allkunne hadde mykje godt innhald, men var for lite besøkt og hadde for små ressursar til å oppdatere og supplere nok. Hovudmålet for Nynorsk kultursentrum er å fremje nynorsk skriftkultur. Då må leksikon-innhaldet på og om nynorsk nå flest mogleg nynorsk- og bokmåls-brukarar. Det gjer det når innhaldet er ein del av Store norske leksikon.

Kvifor er det viktig med ein høgare andel artiklar på nynorsk i Store norske leksikon?

- Det er avgjerande for både folk og fagspråk. Folk blir vande med å lese både nynorsk og bokmål. På den måten bidreg vi til reell jamstilling. Nynorskelevar i skulen som får opp nynorskartiklar i Store norske leksikon, får sjå språket sitt oftare. Eg vonar det aukar sjølvtiliten til eige språk. På den andre sida styrkjer det norsk fagspråk at ein utviklar og bruker terminologi på nynorsk innanfor mange ulike fagfelt.

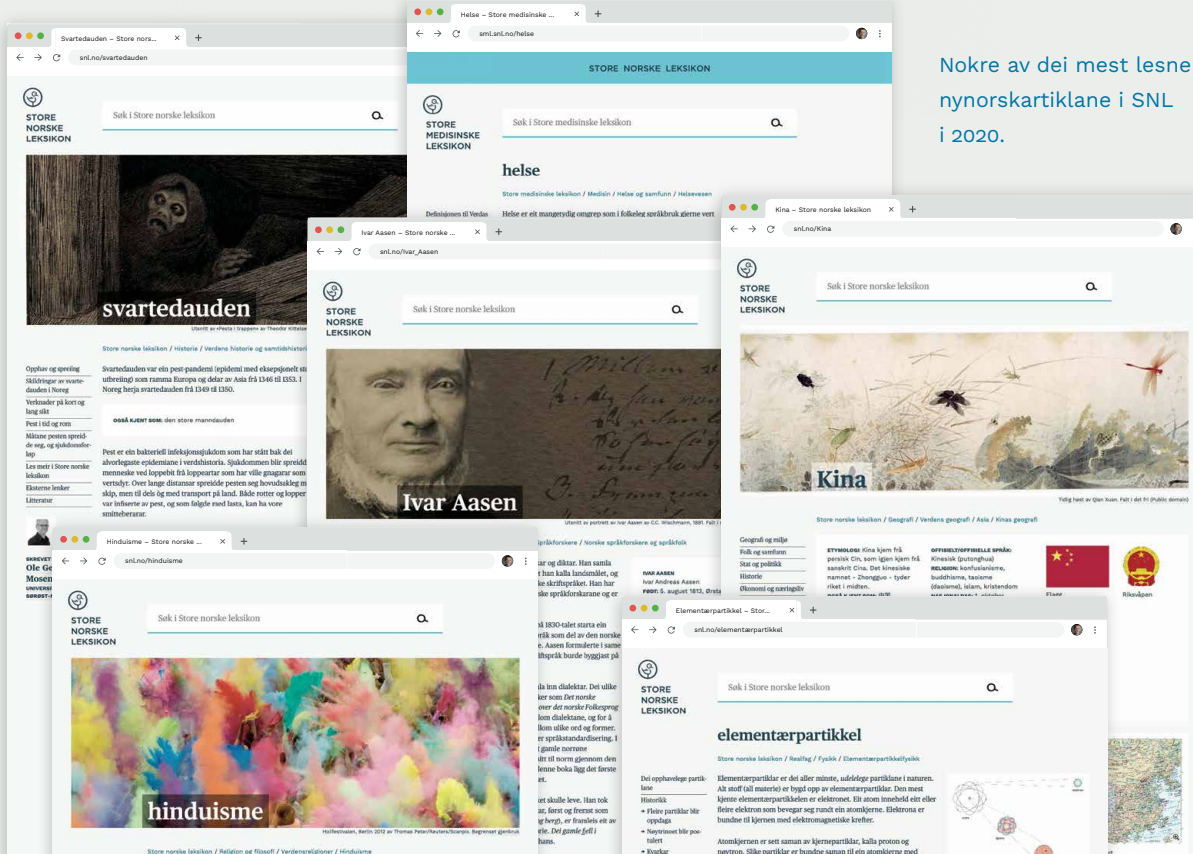
Kva vil du seie til dei som er skeptiske til samarbeidet mellom Nynorsk kultursentrum og det som tradisjonelt har vore eit bokmålsleksikon?

- Det moderne Store norske leksikon er knytt til universitet og andre kunnskapsinstitusjonar som både har ansvar for og interesse av å fremje nynorsk. Heilt frå foreininga Store norske leksikon vart oppretta i 2014 har meir innhald på nynorsk vore eit strategisk mål. SNL og Nynorsk kultursentrum har òg ein forpliktande samarbeidsavtale i tillegg til avtalen der Store norske leksikon tek over Allkunne. Det tyder at vi samarbeider tett om ulike konkrete tiltak som reelt styrkjer nynorsk i SNL.

Nynorsk kultursentrum og Store norske leksikon går saman om meir nynorsk leksikoninnhald på nettet frå 2021. Nynorskleksikonet Allkunne blir integrert i Store norske leksikon – eit samarbeid som styrkjer nynorsk kunnskapsformidling.

Noke av dei mest lesne nynorskartiklane i SNL i 2020.

STORE NORSE LEKSIKON ♥ WIKIPEDIA

Store norske og Wikipedia brukes til ulike formål, og vi mener at de to oppslagsverkene gjør offentligheten bedre på hvert sitt vis: Store norske leksikon er på sitt beste i definisjoner og analyser der god faglig forståelse tilfører merverdi. Wikipedia er et fantastisk oppslagsverk til fakta-informasjon om for eksempel kjente personer eller geografiske enheter, men uten faglig kvalitetssikring.

Wikipedia har samlet høyere lesertall enn Store norske leksikon. Hovedårsaken er at vi ikke dekker like mange områder. Både personer, hendelser, steder og begreper som omtales i Store norske leksikon, skal ha nasjonal eller faglig relevans.

For artikler som er relevante for akademisk formidling, har Store norske leksikon ofte like mange lesere som norsk Wikipedia: Geografi og populærkultur er mindre lest, mens innen jus, litteratur, religion, historie og lignende, har vi gjerne like mange lesere. Medisinartikler er til dels mye mer lest i Store norske leksikon. Både norsk og engelsk Wikipedia lenker mye til Store norske leksikon som kilde.

MEST LEST I STORE NORSE LEKSIKON OG WIKIPEDIA I 2020

Både Store norske leksikon og Wikipedia er åpne for at hvem som helst kan bidra. I SNL går imidlertid en fagperson gjennom alle endringsforslag før publisering, og ingen bidragsyttere får lov til å være anonyme. Begge modellene har fordeler og ulemper: Wikipedia kan ofte være raskere, mens SNL er på sitt beste i artikler der faglig forståelse, definisjoner og analyser tilfører merverdi. Det ser ut til at leserne våre forstår forskjellen og bruker oss til ulike ting: Vanligvis er det ingen overlappende tema blant de mest lest artiklene. 2020 var et unntak, hvor pandemirelaterte artikler ble mye lest.

STORE NORSE LEKSIKON

1. spanskesyken
2. svartedauden
3. hinduisme
4. buddhisme
5. første verdenskrig
6. islam
7. jødedom
8. kristendom
9. andre verdenskrig
10. Den franske revolusjon

NORSK WIKIPEDIA

1. Norge
2. Håndball-EM 2020
3. Elizabeth II
4. USA
5. Donald Trump
6. Spanskesyken
7. Svartedauden
8. Viken (fylke)
9. Joe Biden
10. USAs presidenter

ENGELSK WIKIPEDIA

1. Donald Trump
2. Deaths in 2020
3. Coronavirus pandemic
4. Kamala Harris
5. Joe Biden
6. Coronavirus
7. Kobe Bryant (basket)
8. Wikipedia
9. US presidential election
10. Elizabeth II

Kilder: Google Analytics (SNL), <https://pageviews.toolforge.org/topviews> (Wikipedia)

Kunnskap folk stoler på

Aldri før har så mange nordmenn lest leksikon som nå. Mens papirleksikon var en dyr investering som fantes i et mindretall av norske hjem, er nettleksikonet tilgjengelig for alle med tilgang til internett. For første gang i historien er leksikon blitt allemannseie.

Oppslutningen om Store norske leksikon er stor og voksende, og for første gang har det blitt lest mer enn 100 millioner artikler på SNL i løpet av ett år: I 2020 hadde snl.no 106 millioner sidevisninger, 14 prosent mer enn i 2019. Nær 200 000 unike brukere var innom snl.no på vanlige hverdager utenfor feriene, og i mars hadde leksikonet for første gang

mer enn tre millioner unike brukere på én måned. Få, om noen, sammenlignbare norske nettsteder vokser så raskt som Store norske leksikon.

HØY TILLIT

Disse tallene er et resultat av flere års jobbing for å styrke innholdet og et strategisk kommunikasjonsarbeid for å fortelle hvordan innholdet skapes og kvalitetssikres. SNL står svært sterkt blant de unge, både i kjennskap, bruk og tillit.

I 2019 og 2020 gjennomførte Opinion to store undersøkelser for Store norske leksikon. Disse gir god innsikt i tilliten og oppslutningen SNL har i den norske

Store norske leksikon har svært høy kjennskap og tillit blant skoleelever.

97 prosent av elever i aldersgruppa 15–18 år sier at de stoler på det som står i Store norske leksikon i stor eller svært stor grad.

Lærerne er noen av SNLs fremste ambassadører, men redaksjonen besøker også videregående skoler når anledningen byr seg. Her er SNL på besøk hos elevene i medier og kommunikasjon ved Alta videregående skole i Finnmark.

befolkningen i dag, et tiår etter at leksikonet stod i fare for å bli lagt ned: 56 prosent av befolkningen vet at snl.no er nettadressen til Store norske leksikon; i aldersgruppen 15-18 år er 99 prosent kjent med dette, mens blant dem over 50 år er tallet under 30 prosent. Kjennskapen til snl.no faller altså jo eldre man blir.

26 prosent av dem som kjenner SNL, bruker leksikonet én eller flere ganger i uka, og selv blant dem over 60 er over halvparten av dem som kjenner til snl.no innom leksikonet minst én gang i måneden.

Undersøkelsene viser også at tilliten til leksikonet er svært høy: 93 prosent av dem som kjenner til SNL, svarer at de stoler på innholdet i stor eller svært stor grad, mens bare én prosent svarer i svært liten eller liten grad. 88 prosent vet at SNL er skrevet og kvalitetssikret av fagfolk, og 83 prosent er helt eller litt enige i påstanden «Jeg får svar på det jeg lurer på i Store norske leksikon». 82 prosent stoler mer på SNL enn på Wikipedia, mens bare tre prosent stoler mer på Wikipedia enn på SNL. Mens halvparten svarer at

de har funnet feil på Wikipedia, har bare fem prosent gjort det samme i SNL.

UTFORDRINGER

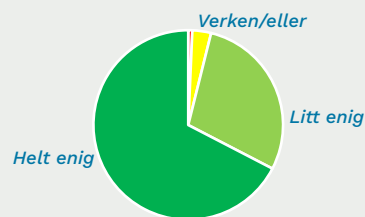
Kjennskapen til SNL som en digital kunnskapskilde er altfor lav blant dem over 50 år. I denne aldersgruppen forbindes SNL først og fremst med skinninnbundne bøker og ikke en nettside. Måltrettet merkevare- og omdømmebygging i denne aldersgruppen er derfor et prioritert område for SNL. I 2020 fikk vi drahjelp av pandemien til å få bredere lag av befolkningen inn på snl.no, ved at flere enn tidligere søkte etter kvalitetssikret kunnskap på internett.

Vi har åpenbart ikke lykkes med å formidle at SNL er åpent for at alle kan bidra: Bare syv prosent av dem som kjenner til snl.no, vet at alle kan bidra med innhold; dette er en utfordring. Vi er stolte over å ha funnet en modell der vi er åpne for at alle kan bidra til leksikonet, samtidig som det fortsatt er kvalitetssikret av fagfolk.

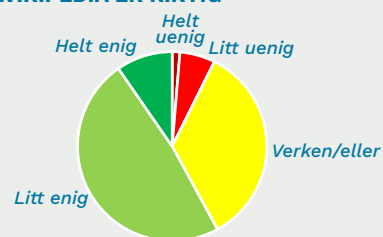

Slik svarer nordmenn når vi ber dem beskrive SNL med tre ord.

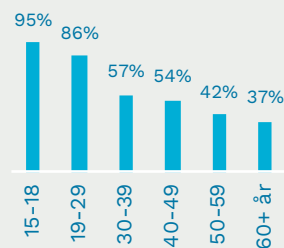
«JEG HAR TILTRO TIL AT DET SOM STÅR I STORE NORSKE LEKSIKON ER RIKTIG»

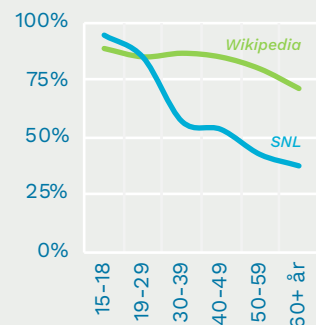
«JEG HAR TILTRO TIL AT DET SOM STÅR I WIKIPEDIA ER RIKTIG»

KJENNSKAP TIL NETTLEKSIKONET I ULIKE ALDERSGRUPPER

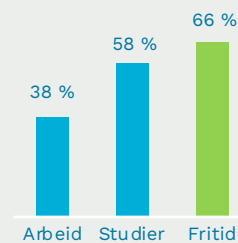

Det digitale leksikonet er definitivt best kjent blant de yngste: 95 prosent kjennskap blant dem mellom 15 og 18. Blant de eldre er kjennskapen til SNL som en digital tjeneste altfor lav.

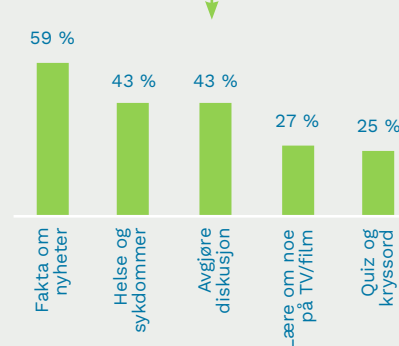

Kjennskap til norsk Wikipedia (grønn) og Store norske leksikon (blå) i ulike aldersgrupper. Blant de yngste er SNL mest kjent og mye brukt, men kjennskapen og bruken synker med alderen. Kjennskapen til SNL har imidlertid økt mye også i de eldre gruppene de siste årene. For fem år siden var kjennskapen mye lavere.

HVA BRUKES STORE NORSKE LEKSIKON TIL?

SNL er mest brukt på fritiden (se grafen nedenfor). I aldersgruppen 15-29 år er skolearbeid og studier det klart viktigste bruksområdet. **90 prosent av norske skoleelever har benyttet SNL i skolearbeid.**

«Fritidsbruk» av SNL: 59 prosent bruker SNL for å lese om noe i nyhetsbildet, 43 prosent for å lese om egen eller andres helse. 27 prosent leser om noe de har sett på TV/film.

Kilde alle grafer: Undersøkelser utført av Opinion i 2019 og 2020

Leserne

Lesertallene til Store norske leksikon har økt i flere år, og veksten fortsatte i 2020. Med 106 millioner sidevisninger i 2020 hadde vi en økning på 14 prosent fra året før, og vi passerte for første gang hundre millioner sidevisninger i året. Antallet brukere* økte med 23 prosent fra 2019.

I mars 2020 falt flere rekorder: For første gang hadde SNL mer enn tre millioner unike brukere på én måned, og vi passerte for første gang 10 millioner sidevisninger på én måned. At rekordmåneden mars falt sammen med at koronapandemien nådde Norge og skolene stengte, er neppe tilfeldig.

En gjennomsnittlig økt i SNL varte i 2020 i 2

minutter og 46 sekunder, noe som er en økning på ni prosent fra 2019. Én slik leseøkt innebar i gjennomsnitt besøk av 1,70 sider, en nedgang på én prosent fra året før. Leserne våre brukte altså litt lengre tid på hver artikkel i 2020 enn i 2019.

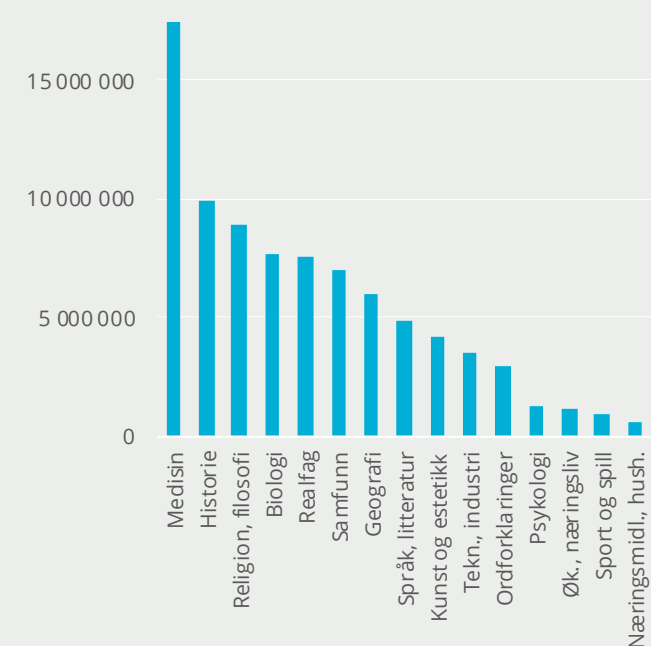
BEDRE INNHOLD GIR FLERE LESERE

Vi ser at lesertallene øker i takt med at innholdet blir bedre, og vi kan regne med at stadig flere kommer til SNL fordi de forventer godt innhold. I tillegg fører de hyppige oppdateringene til at vi også scorer høyere i søkemotorene. Google er den desidert viktigste inngangsporten for leksikonet, og 89 prosent av

leserne kommer til snl.no derfra. Vi ser en direkte sammenheng mellom store artikkeloppdateringer og lesertall: De gode og gjennomarbeidede artiklene leses mye. Veksten fra 2019 fortsatte i 2020, og hoppet i lesertall ser ut til å være permanent. Det er gledelig at vi når ut til stadig flere.

MEST LEST

Samlet sett er medisin og helsestoff mest lest (medisinartiklene ble lest 17,8 millioner ganger i 2020), samtidig som vi ser klare spor i statistikken etter temaer, begreper, personer og fenomener som dukker opp i medienes nyhetsdekning. Det er også

Mye leste artikler i Store norske leksikon per måned i 2020. De mest leste artiklene i hele 2020 var spanske-syken (lest 209 005 ganger), svartedauden (202 702), hinduisme (187 666) og buddhisme (168 103),

Mest leste kategorier i Store norske i 2020. Medisinartiklene ble lest 17,8 millioner ganger.

jevnt over svært høye lesertall for artikler som er relevante for skoleelever og studenter.

Lista over de mest leste artiklene i leksikonet har tidligere vært relativt uendret fra år til år og preget av typiske skolerelevante temaer. Men i 2020 har koronapandemien satt preg også på leksikonlesingen: De to mest leste artiklene i 2020 var spanskesyken og svartedauden; ingen av disse var på topp 10-lista i 2019. Etter disse fulgte hinduisme, buddhisme og første verdenskrig.

HVEM LESER LEKSIKON?

Den største leserkaren vår er elever og studenter: Lesertallene er høyest på høsten når studentene kommer til universitetene, og synker i alle undervisningsfrie perioder.

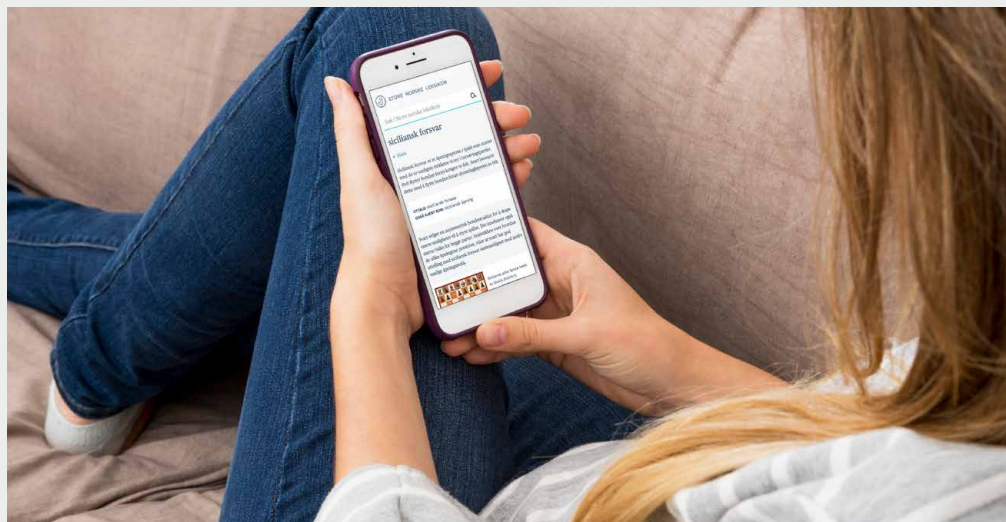
I Opinion-undersøkelser utført i januar 2019 og januar 2020 svarte 95 prosent av dem mellom 15 og 18 år at de kjente til snl.no, og av disse svarte 73 prosent at de bruker leksikonet én eller flere ganger i uka, mens 24 prosent av respondentene i aldersgruppa 19-29 år svarte det samme.

Skoleelever og studenter utgjør likevel bare én av mange lesergrupper og er langt fra i flertall. Store norske leksikon har år for år økt oppslutningen i den generelle befolkningen, enten de skal finne fakta til familiequizen, gjøre research på jobb, forstå bakgrunnen for store og små nyheter, eller rett og slett bare tilegne seg ny kunnskap fra lenestolen.

Dette publikumet sprer seg på mange flere artikler: I 2020 var pandemirelaterte artikler svært

mye lest, men det var også mye lesning på andre saker som var i nyhetsbildet, slik som Presidenter i USA og Joe Biden i forbindelse med valget i USA. Og da «verdens undergang» var løsningsordet på NRKs påskesnøtter, fikk artikkelen verdens undergang over 6000 sidevisninger på én dag (mot 149 sidevisninger i hele 2019).

Med hjemmekontor, hjemmeskole og norgesferie har vi også sett et tydelig oppsving for artikler om norsk flora og fauna. Men ikke minst leser folk medisinske artikler, også de som ikke er pandemi-relaterte, slik som karbohydrater (61 183 lesere i 2020), tarmslyng (57 805), og Parkinsons sykdom (56 668). Vi ser at medisinartiklene leses spesielt mye utenfor vanlig arbeids- og skoletid, typisk sent på kvelden.

Populære TV-serier fører til økt lesing av leksikonartikler. 76 prosent av dem som ser på TV, leser om relaterte emner på mobilen samtidig (Statista, 2019).

I 2020 førte Netflix-serien *Queen's Gambit* til kraftig øking i lesing av artiklene om sjakk, særlig artikkelen om siciliansk forsvar. Artikkelen er skrevet av Sheila Stanford, sjakk ekspert og den nålevende sjakkspilleren med flest landslagspartier for Norge.

60 PROSENT LESTE LEKSIKONET FRA MOBIL I 2020

Bruken av SNL øker fra alle plattformer, men mobilbruken øker aller mest. Det var 38 prosent flere lesere fra mobil i 2020 sammenlignet med 2019, mens desktop økte 29 prosent og nettbrett sank med 40 prosent. Nettsidene tilpasser seg automatisk ulike skjermstørrelser for å gi en god leseropplevelse. Medisinstoffet er overrepresentert på mobil sammenlignet med desktop, særlig på kveldstid. På mobil leser folk i snitt 1 minutt og 12 sekunder, på nettbrett 2:36 og på PC/Mac 3:58.

Slik lager vi leksikon

KUNSTEN Å FÅ 950 FAGFOLK TIL Å JOBBE SAMMEN

Store norske leksikon skal ha oppdatert og kvalitetssikret innhold. For at vi skal lykkes med det, må vi ha en god og effektiv metode.

Fagansvar er det grunnleggende prinsippet: Hver kategori i leksikonet kan ha én fagansvarlig, og hver artikkel hører til én kategori. En fagansvarlig er en håndplukket ekspert som har ansvar for å forvalte et område av leksikonet. Samme person kan ha fagansvaret for flere kategorier. Det er redaktørene som avgjør hvem som skal være fagansvarlige. Vanligvis er det vi som oppsøker dem fordi vi trenger nye eksperter på bestemte områder, men det hender også at fagfolk kontakter oss selv med ønske om å bli fagansvarlige.

HVEM SKRIVER ARTIKLENE?

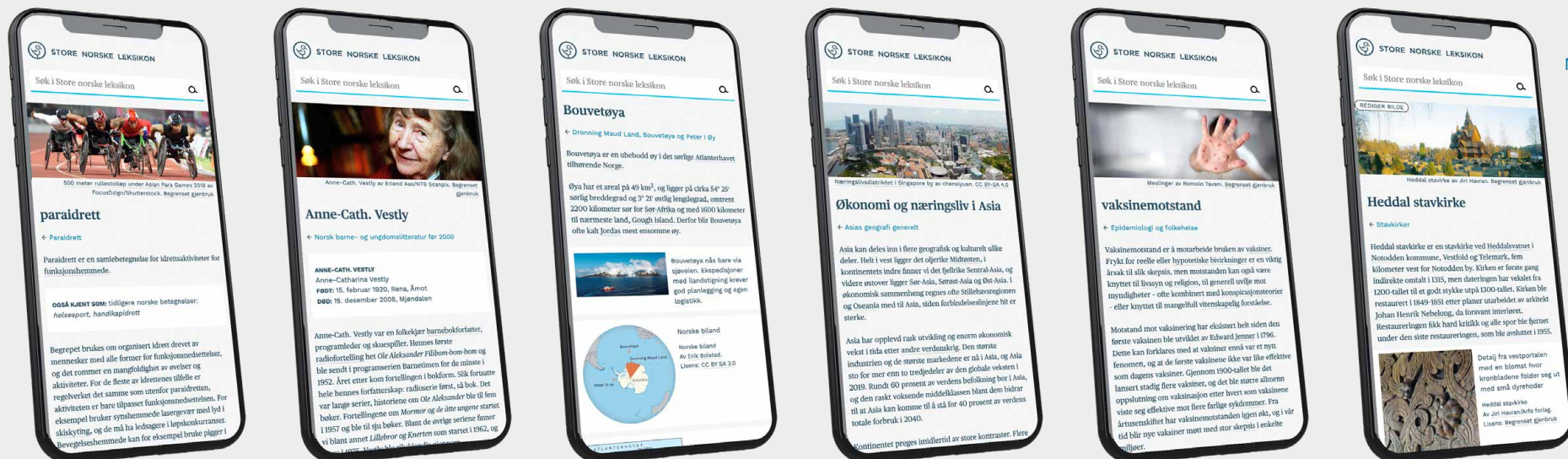
De fagansvarlige skriver nye artikler og oppdaterer de gamle artiklene. Tekstene i leksikonet bygger nesten alltid på tidligere versjoner. Det er en unik form for samskriving, der for eksempel botanikere i dag bygger videre på og korrigerer artikler fra forrige generasjons botanikere.

Redaktørene skal ikke skrive artikler selv. Vår jobb er å finne gode fagansvarlige, motivere dem til formidling, hjelpe dem med prioritering og å finne presise og tilgjengelige formuleringer. Sammen sørger vi for at artiklene er faglig troverdige, har godt språk, bilder og lenker, at de er balanserte og følger en enhetlig form.

PRIORITERING OG DUGNADSÅND

Det er en utfordring å skulle ha oversikt og styre arbeidet. Hvor oppdaterer de fagansvarlige, og hvor burde vi legge inn innsatsen nå? Hvor har folk foreslått endringer og kommentert, og har den fagansvarlige svart? Og sist, men ikke minst: Hvordan kan en liten redaksjon sørge for at 900 ulike mennesker fra hele landet arbeider best mulig - og ganske likt - med 170 000 artikler? SNL og SML har 170 000 artikler som alle forventes å være faglig gyldige til enhver tid. Det er en enorm mengde innhold som skal vedlikeholdes.

Når redaksjonen verver og veileder fagansvarlige, prioriterer vi etter lesertall, aktualitet, hvor faglig sentralt innholdet er og i hvilken grad det er utdatert. Samtidig er leksikonet en dugnad. Alle vet at når det først dukker opp ivrige entusiaster på en dugnad, er det lurt å holde dem i gang. Og på noen områder har

Noen nye, gode artikler som ble publisert i 2020.

det vært langt enklere å finne engasjerte eksperter enn på andre. Derfor er enkelte fagområder mye mer gjennomarbeidet enn andre, blant annet innen musikk, kunst, norsk geografi, anatomi og design.

INTERAKSJON

De fagansvarlige har tilgang til løpende, oppdatert statistikk for artiklene sine, både lesertall og tidspunkt for siste oppdatering. Dette er en stor hjelp for redaktører og fagansvarlige når vi prioriterer hvor vi skal legge innsatsen, og ikke minst er lesertallene inspirerende for de fleste.

Redaktørene følger med på det de fagansvarlige gjør, og dessuten på lesertall og innkomne forslag. De fagansvarlige er forventet å behandle alt fra spørsmål fra skoleelever til fagtlunge endringsforslag om komplisert stoff.

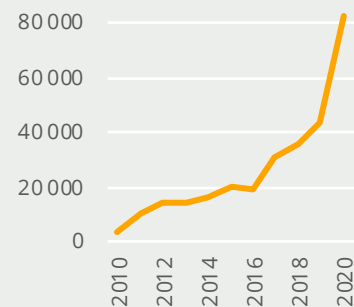
TEKNISK PLATTFORM

Store norske leksikon er en ren nettjeneste, og innholdet er helt avhengig av en god teknisk plattform. Plattformen er grunnlaget for gode leseopplevelser - at det er godt å lese artiklene, at det er enkelt og raskt å finne det du leter etter og at søkemotorene klarer å indeksere innholdet. Samtidig er den tekniske plattformen arbeidsverktøyet til de fagansvarlige og redaksjonen.

Publiseringsverktøyet er spesialutviklet for leksikonet. Det er selskapet -Minus som har utviklet plattformen de siste ni årene, i nært og daglig samarbeid med redaksjonen. Leksikonet har en rekke særegne behov som følge av modellen vår: Det må være tydelig definert hvem som har ansvar for hver enkelt artikkel, systemet må holde orden på hvem som har oppdatert hva, betalinger til fagansvarlige, kommentarer og innspill. Fra 2017 har det kommet mange nye funksjoner, som statistikk og kvalitetsvurderinger, som har gjort arbeidsflyten mye mer effektiv.

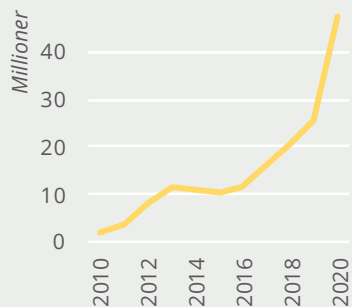
Flest oppdaterte artikler noensinne

I 2020 ble det oppdatert 82 398 artikler, nesten dobling fra 2019 og mer enn fire-dobling fra 2016.

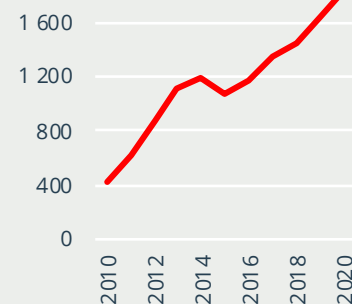
Flest publiserte tegn noensinne

47 millioner tegn ble publisert i 2020. Hvis vi fortsatt hadde laget papirleksikon, ville dette tilsvart rundt 8 store bind.

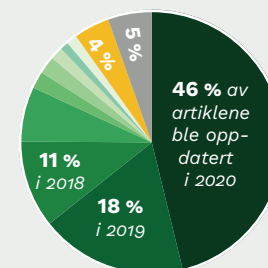

Flest bidragsyttere noensinne

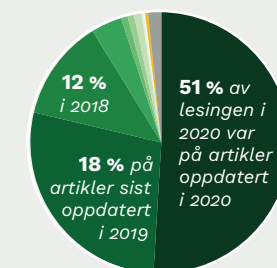
I 2020 var det 1812 aktive bidragsyttere i leksikonet, 60 prosent var frivillige.

OPPDATERINGSSTATUS FOR ARTIKLENE

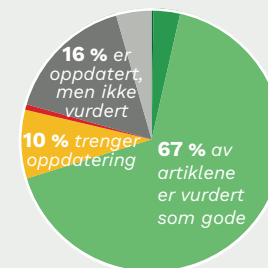

LESING AV OPPDATERTE / UOPPDATERTE ARTIKLER

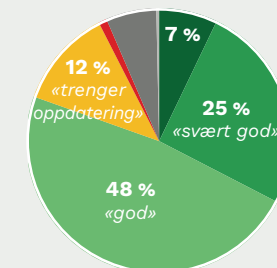

75 prosent av artiklene i SNL er blitt oppdatert de siste tre årene. I 2020 prioriterte vi de uoppdaterte artiklene vi overtok fra papirleksikonet, det gjenstår fortsatt 4 % (gult) som vil bli tatt i 2021. 5 % av artiklene er i NBL og NKL, som er historiske verk som ikke oppdateres.

KVALITETS VURDERINGER AV ARTIKLENE

LESING ETTER KVALITETS VURDERING

I 2017 innførte SNL et kvalitetsvurderingssystem for artiklene. Artikler blir vurdert etter en femdelte skala: **1** «en av de beste artiklene», **2** «svært god», **3** «god», **4** «trenger oppdatering» og **5** «kritiske problemer». Vurderingene er grunnlaget for arbeidslister for de fagansvarlige.

83 prosent av artiklene (141 218) har blitt manuelt vurdert etter at systemet ble innført. 17 prosent av artiklene er maskinelt vurdert med ulike algoritmer.

De gode artiklene leses langt oftere enn de dårlige. Det er for eksempel bare 433 artikler med kvalitetsvurdering 1 («en av de beste»), men disse artiklene står for 6 prosent av lesingen.

Leksikonlesing i pandemitid

Koronapandemien har satt tydelige spor i lesingen av SNL i 2020. Enkelte artikler har blitt lest mye mer enn tidligere, mens andre artikler har blitt lest mindre. Ikke bare har vi sett en endring i hva leserne våre har søkt etter, men det har også vært en tydelig forskyvning i når folk leser leksikonartikler. Ikke bare har folk lest mer om koronavirus og smitte; den for mange endrede hverdagen har også satt sitt preg på hva folk har lest om. Vi har også opprettet flere nye artikler knyttet til pandemien som har blitt mye lest.

Pandemien har også vist hvordan SNL har en beredskapsfunksjon der leksikonartiklens overordnede perspektiv utfyller andre mediers mer nyhetspregede dekning.

I SNL har vi hatt mulighet til å gi en faglig fundert oversikt over temaer tilknyttet pandemien, samtidig som vi tydelig har referert til offisielle kilder for oppdatert informasjon om for eksempel smitteverntiltak.

MYE LESTE PANDEMIARTIKLER

De to pandemiartiklene som virkelig skiller seg ut, er *spanske-syken* (209 005 sidevisninger i 2020, opp 1088 prosent) og *svartedauden* (202 702, opp 157 prosent), som også var leksikonets to mest leste artikler i 2020.

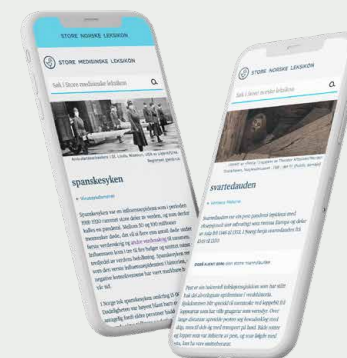
På lista over de 20 mest leste artiklene i 2020 finner vi også *koronavirus*, *pandemi* og *virus*, som alle har hatt en formidabel vekst i lesertall sammenlignet med 2019. Av nyopprettede artikler i 2020 som raskt fikk høye lesertall, kan vi nevne *Covid-19* (18 450 sidevisninger) og *koronavirus-pandemien 2020-2021* (22 743 sidevisninger).

Andre pandemirelaterte artikler har også hatt enorme oppsving i sidevisninger; for eksempel ble lesingen av artiklene *respirator* og *mutere* tidoblet fra 2019 til 2020, og lesertallene for *kohort* økte fra 2546 i 2019 til 80 773 i 2020.

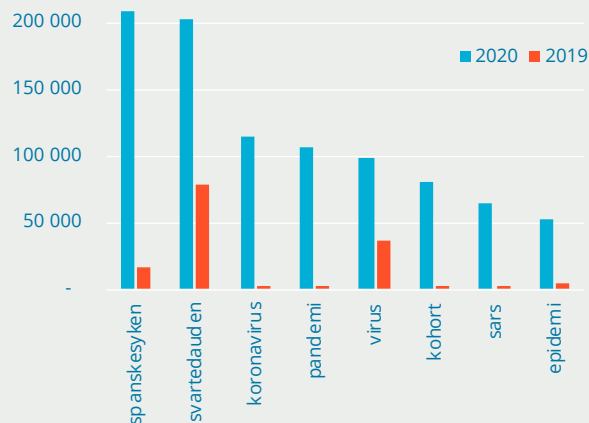
ENDRINGER I LESEVANER

Hjemmekontor, norgesferie og endringer i folks vaner og interesser har også satt spor i lesertallene våre. I 2020 har vi for eksempel lest mer om vanlige norske dyr og planter og mindre om populære turistdestinasjoner i utlandet.

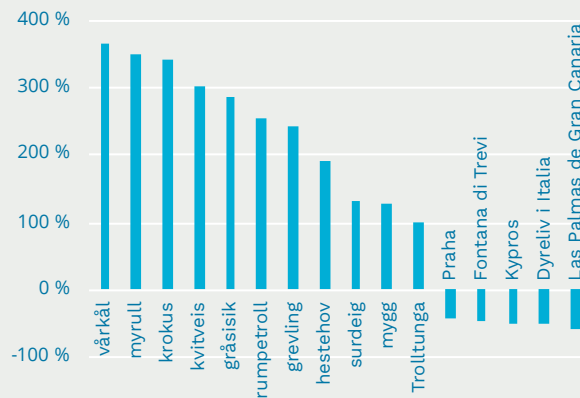
Da pandemien rammet Norge i mars, opplevde vi også en endring i når på dagen folk leste leksikonartikler; flere besøkte leksikonet på dagtid (mellom 9 og 14), mens lesingen på kveldene var stabil. Helsestoffet i leksikonet, som tidligere ble lest mest på kveldstid, ble nå lest mye også på dagtid.

De to mest leste artiklene i Store norske leksikon i 2020 var spanske-syken og svartedauden.

De mest leste pandemirelaterte artiklene i 2020, sammenlignet med lesertallene for 2019.

Endringer i folks interesser og feriemønster ga utslag i lesingen av leksikonartikler.

Store norske leksikon har aldri hatt flere lesere enn i 2020, på det meste 3,1 mill. unike brukere i måneden.

Tiltak for kriserammede frilansforfattere

2020 var et annerledesår på veldig mange måter. Da Norge stengte ned i mars, endret lesemønstrene på snl.no seg raskt: Mer stoff om virus og tidligere pandemier ble de mest leste, og lesingen av artikler og kategorier om typiske skoleemner skjøt i været fra alle landets hjemmeskoler. Men pandemien endret også måten vi lagde leksikon på.

Det ble tidlig klart at frilansere og andre selvstendige næringsdrivende ble hardt rammet av smittevern-tiltakene myndighetene innførte fra 12. mars. Allerede 13. mars inngikk SNL et samarbeid med Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO), og senere også med Fritt Ord, som skulle sørge for at mange av disse fikk lønnet arbeid og at leksikonet fikk mye nytt, fantastisk innhold, til glede for hele Norge.

Etter en bred utlysning til skrivekyndige fagformidlere som hadde fått avlyst andre oppdrag, rant henvendelsene inn, og allerede etter et par uker hadde SNL iverksatt samarbeid med over 110 fagformidlere. Resultatet var strålende artikler om alt fra våpen, spelemenn, skipsverft og dopinghistorie til kvinnelige

nobelprisvinnere, meksikansk mat og fransk litteratur, og flere av dem tok ansvar for hele kategorier i leksikonet. Til sammen sysselsatte SNL koronarammede frilansere for 3,25 millioner kroner fra NFFO og Fritt Ord i løpet av ni måneder i 2020. I snitt fikk hver av frilanserne som deltok i prosjektet utbetalt 27 000 kr i løpet av året; dette er ikke en sum å leve av, men en hjelp til å komme over kneika.

Vi er stolte av at vi klarte å snu det som var en svært negativ situasjon for mange mennesker, til noe positivt både for dem og leksikonet. Sammen med NFFO og Fritt Ord tok SNL samfunnsansvar når det gjaldt som mest.

Det var ikke bare frilansforfattere som fikk fart på seg da koronaen rammet. Kombinasjonen av mer hjemmetid og en følelse av samfunnsansvar økte oppdateringstakten blant de universitetsansatte fagansvarlige betraktelig, til glede for lesere over hele Norge.

I sum førte dette til at Store norske leksikon kommer ut av pandemien i mye bedre stand enn da krisen startet.

«Da koronakrisen startet, falt nesten alle mine avtalte oppdrag bort. Ekstraarbeidet fra SNL ga inntekt og mening, og jeg er dypt takknemlig.»

Lillian Bikset
dramaturg, frilanser og fagansvarlig i Store norske leksikon

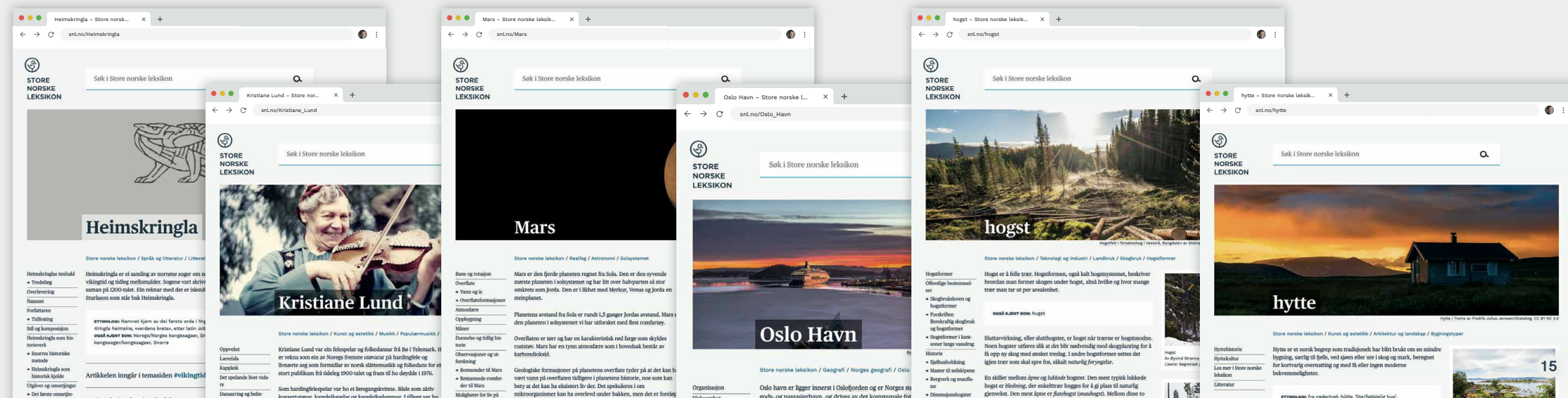

«Da pandemien kom, falt hovedinntekten min bort over natten. Å kunne skrive for SNL betød at jeg trengte lite støtte fra myndighetene, og det var mye lettere å komme seg gjennom en tid preget av perspektivløshet og usikkerhet når jeg hadde en jobb å gå til, som jeg opplevde som relevant og samfunnsnyttig.»

Claudia Bätcke
musikkviter, frilanser og fagansvarlig i Store norske leksikon

15 000 artikler ble oppdatert og utvidet av frilansere som fikk krisemidler, her er noen eksempler.

Andre leksika i SNL

De siste årene har vi inkorporert flere leksikalske oppslagsverk i SNL. Ved å legge eksisterende leksika inn som artikler i SNL, blir innhold av høy kvalitet lettere å finne for publikum, det får flere lesere og blir oppdatert av fagekspertene.

- ▶ *MetLex*. I 2017 overførte Meteorologisk institutt oppslagsverket *MetLex* til SNL. Artikkene er skrevet sammen med de opprinnelige meteorologiartiklene i SNL og blir gradvis utvidet av fagekspertene ved Meteorologisk institutt.
- ▶ *Arkitekturleksikon*. I 2018 overtok SNL de digitale rettighetene til *Arkitekturleksikon*, forfattet av Arne Gunnarsjaa. Tekstene vil bli publisert og oppdatert av en gruppe arkitekter over en treårsperiode. Ambisjonen vår er å lage den mest komplette norskspråklige oversikten over arkitektur og arkitektfaglige begreper noensinne.
- ▶ *Norsk presses historie*. I 2018 ga Universitetsforlaget SNL tillatelse til å publisere alle artiklene om historien til så og si alle aviser som noensinne er gitt ut i Norge.
- ▶ *Kirker i Norge*. I 2019 ga Arfo forlag SNL tillatelse til å publisere artiklene fra bindet om de norske stavkirkene. I 2021 går vi løs på andre kulturhistorisk viktige kirker.
- ▶ *Allkunne*. Se egen omtale på side 6 og 7.
- ▶ *Norsk jaktleksikon*. I 2020 overtok SNL de digitale rettighetene til Norsk jaktleksikon fra Friluftsførelaget. Artikkene vil bli skrevet sammen med eksisterende artikler i SNL.

Satsinger i 2020

ETTERSLEPET FRA PAPIRLEKSIKONET

Den virkelig store satsingen i 2020 var å oppdatere og kvalitetsvurdere artikler som ikke var blitt oppdatert siden de ble publisert på nett i 2009.

36 335 uoppdaterte artikler ble oppdatert i løpet av året, i tillegg til at 46 063 andre artikler ble oppdatert. Det gjenstår fortsatt å gjennomgå 7303 uoppdaterte artikler før vi er helt i mål med å gjennomgå alle artiklene vi arvet fra papirleksikonet som kom ut 2005-2007.

STUDENTSKRIVING: GOD LÆRING OG GODT INNHOLD

Siden 2017 har prosjekter der studenter skriver artikler til Store norske leksikon i samarbeid med en fagansvarlig professor vært en viktig satsing. I 2020 deltok studenter i farmasi (UiO) og biologi (NMBU) i prosjektet, og resultatet var 25 nyskrevne artikler.

PRAKSISSTUDENTER

I 2020 hadde SNL fire praksisstudenter fra masterprogrammet i Europeisk kultur ved Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk ved UiO. Studentene var i redaksjonen i seks uker, der de deltok i det daglige redaksjonelle arbeidet. Praksisen var vellykket for både studentene og redaksjonen, og alle de fire studentene fortsatte som fagmedarbeidere etter at praksistiden var ferdig. Redaksjonen får nye praksisstudenter i 2021.

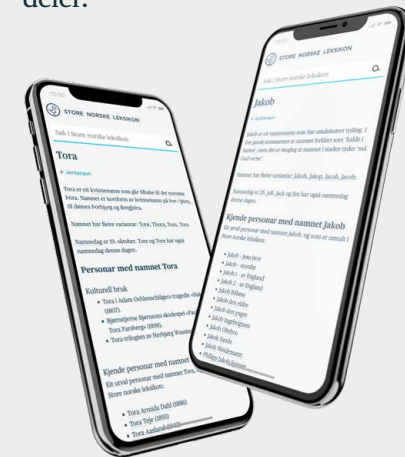
KART

I 2020 fikk vi på plass kart i 3500 artikler om norsk geografi. Dette var et løft for geografistoffet, særlig for korte artikler om steder i Norge.

5850 ARTIKLER OM FORNAVN

I 2020 fikk leksikonet 5850 nye artikler om fornavn. Det faglige innholdet i artiklene er skrevet av professor emeritus i navnegransking Gulbrand Alhaug ved UiT. Mye av det andre innholdet er maskingenerert, og dette er det hittil mest omfattende enkeltprosjektet med maskingenerert prosa i leksikonet.

SNL har eksperimentert med å maskingenerere prosa i noen år. Vi tror at kombinasjon av maskingenerert og menneskeskrevet tekst ofte kan gi den beste kvaliteten: Maskingenerert tekst kan være veldig presis, og det er mulig å gjøre mange oppdateringer raskt, mens mennesker kan tilføre analyse og kontekst. Et leksikon trenger begge deler.

Tora og Jakob var de to mest leste navneartiklene i SNL i 2020. Det er 5850 artikler om fornavn i SNL, alle skrevet av Gulbrand Alhaug ved UiT.

Innholdet

Vi gir ut fire leksika på snl.no:

- ▶ **STORE NORSE LEKSIKON - SNL** er hovedleksikonet med 156 170 artikler. Det er et allmennleksikon, oppdatert av fagfolk hver eneste dag.
- ▶ **STORE MEDISINSKE LEKSIKON - SML** er Norges største medisinske oppslagsverk med 12 180 artikler. SML oppdateres av fagansvarlige medisinerere.
- ▶ **NORSK BIOGRAFISK LEKSIKON - NBL** er et historisk verk som er publisert slik det kom ut fra 1999 til 2005. Det inneholder 5 853 artikler om sentrale personer i norsk historie og blir ikke oppdatert.
- ▶ **NORSK KUNSTNERLEKSIKON - NKL** er et historisk verk med 3 819 artikler om norske kunstnere. Innholdet er det samme som ved utgivelsen (1982 til 1986). Nasjonalmuseet eier NKL, men vi publiserer det.

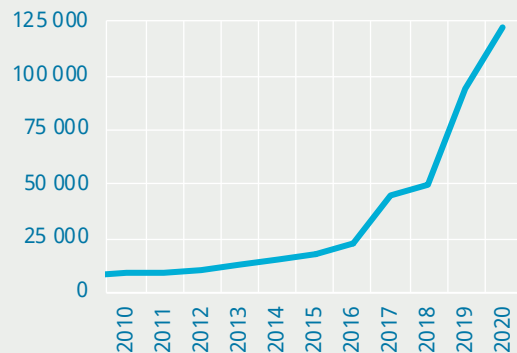
Store norske leksikon på nett var opprinnelig basert på papirleksikonet i 16 bind som Kunnskapsforlaget utga i årene 2005-2007. Med årene har eksisterende artikler blitt utvidet og nye kommet til, slik at SNL og SML nå består av til sammen 170 000 artikler som ville utgjort 55 bind dersom det skulle vært utgitt i papirformat i dag. Artikkene er alt fra korte begrepsdefinisjoner til lange historieartikler. Det er svært lite igjen av det opprinnelige papirleksikonet i SNL i dag.

Fram til 2016 prioriterte vi å oppdatere og utvide de mest leste artiklene. Fra 2017 har redaksjonen prioritert opp arbeidet med å redigere og merke artikler som ikke har blitt kvalitetssikret eller oppdatert siden de ble publisert på nett i 2009. Det kan være artikler som må nyskrives eller artikler med godt innhold, men som mangler det folk forventer av et digitalt leksikon: lenker, bilder og fulle setninger.

Ved inngangen til 2020 hadde vi kommet gjennom 75 prosent av artiklene. For 2020 satte redaksjonen et svært ambisiøst mål, nemlig å komme til 95 prosent. Fagansvarlige, redaksjonen, fagmedarbeidere og praksisstudenter redigerte i løpet av året til sammen 36 000 artikler som ikke hadde vært oppdatert siden papirleksikonet, og ved årsskiftet var 96 prosent av artiklene oppdatert.

Arbeidet var et voldsomt krafttak, noe som reflekteres i den rekordhøye oppdateringstakten i 2020, med 82 000 redigerte artikler; en dobling fra 2019 og firedobling fra 2016. At dette målet ble nådd, markerer en milepæl for leksikonet på nett og gir rom for nye redaksjonelle satsinger fra 2021.

Ved inngangen til 2021 er 52 000 artikler i leksikonet merket med at de trenger oppdatering eller utvidelse. Dette, og å publisere artikler om viktige emner vi mangler, blir de sentrale oppgavene framover.

Antall bilder i leksikonet er fortsatt for lavt, men i 2020 fikk vi inn 28 000 nye bilder, og nesten 15 000 bildeløse artikler ble bildelagt. 32 prosent av artiklene har bilder, en økning fra 24 prosent i 2019.

I 2010 ga Kunnskapsforlaget opp å drive Store norske leksikon. Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DNB overtok leksikonet og etablerte en ny organisasjon. I 2014 ble denne omdannet til foreningen Store norske leksikon, som blant annet har alle universitetene som eiere. Tekstbasen vi overtok, bestod av innholdet fra papirleksikonet Store norske leksikon. I løpet av de siste årene er innholdet blitt kraftig utvidet. Dersom vi skulle gitt ut leksikonet på papir i dag, ville det vært ca. 55 bind.

Fagansvarlege og forfattarar

Kvaliteten på innhaldet i Store norske leksikon stammar frå dyktige og dedikerte fagansvarlege og fagmedarbeidarar.

Ein fagansvarleg er ein fagekspert som har ansvar for éin eller fleire kategoriar i leksikonet. Dei oppdaterer artiklar, handsamar endringsframlegg, svarer lesarane og formidlar kunnskap til ålmenta. Fagmedarbeidarane er ei blanding av fagekspertar som leverer artiklar, studentar som oppdaterer enklare artiklar og illustrasjonar, og andre personar som blir rekrutterte av redaksjonen til spesifikke oppgåver.

Ved inngangen til 2021 hadde leksikonet 922 fagansvarlege og fagmedarbeidarar. 67 prosent (614) arbeider ved vitenskaplege institusjonar - 56 prosent (512) ved medlemsorganisasjonane i SNL. På ikkje-akademiske område, som ein del geografi, kultur og idrett, har vi mange fagjournalistar eller

andre med solid arbeidserfaring frå feltet. I 2020 vart det rekruttert uvanleg mange slike frilansforfattarar på grunn av pandemien. I 2020 gjorde dei fagansvarlege fleire leksikonoppdateringar enn nokon gong tidlegare.

For dei fagansvarlege er SNL ein sentral kanal for å formidle grunnleggjande kunnskap innan fagfeltet kvar enkelt brenn for. Leksikonet gjer at dei kan nå store lesargrupper med fagstoff formulert på norsk.

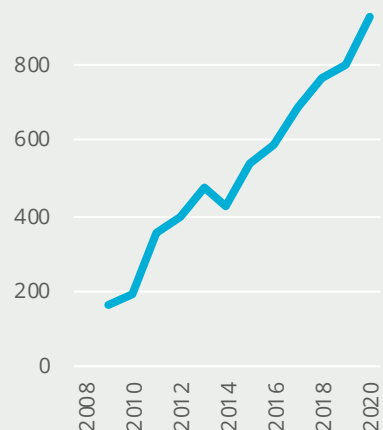
For universiteta er SNL ein av dei største formidlingskanalane og eit utstillingsvindaue for kunnskapsproduksjonen som skjer ved institusjonane.

Dei siste tre åra har vi verva 600 nye formidlarar, samtidig som det kvart år også er ein del som må trekkje seg. I 2020 rekrutterte vi 191 nye fagansvarlege. Vi må ha 1100-1200 fagansvarlege for å dekkje heile leksikonet, så det står framleis att ein del rekruttering.

*922 av dei klokaste
hovuda i landet
oppdaterer leksikonet.
Fleirtalet er forskarar
ved universiteta.*

*Frå heile landet,
for heile landet*

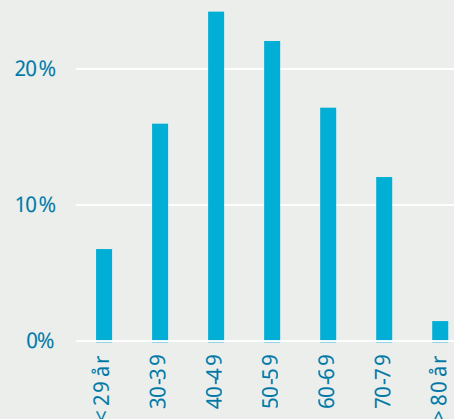
*No blir den norske kunnskaps-
historia skriven av sterke fagmiljø
frå alle landsdelar. Definisjons-
makta i Store norske leksikon
er spreidd til fagansvarlege
og fagmedarbeidarar frå alle
universiteta og andre kunnskaps-
miljø landet rundt.*

922 fagansvarlege
01.01.2021

Tal fagansvarlege i Store norske leksikon per år frå 2009.

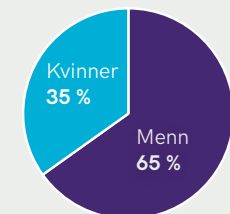
Det har blitt rekruttert 100-200 nye fagansvarlege kvart år dei siste åra. Samtidig er det rundt 50-100 fagansvarlege som må trekkje seg kvart år. Likevel stig talet på fagekspertar jamnt.

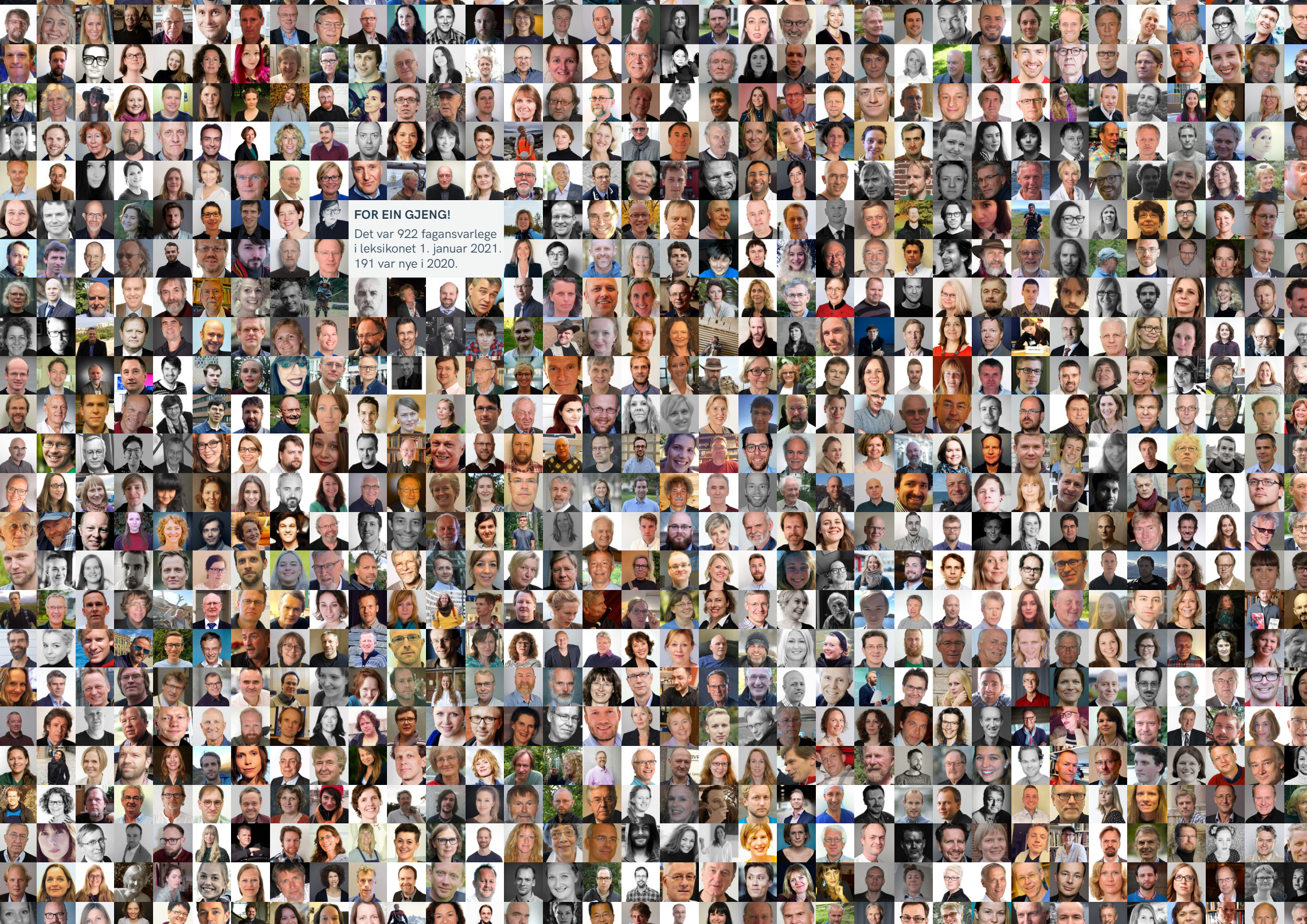
1. januar 2021 hadde leksikonet 922 fagansvarlege og fagmedarbeidarar.

35 prosent er kvinner; alt for få, men likevel mange fleire enn i andre liknande prosjekt, og det er framgang frå tidlegare år.

Snittalderen er 51 år, litt lågare for kvinnene. Den yngste er 20 år, den eldste er 89.

FOR EIN GJENG!

Det var 922 fagansvarlege
i leksikonet 1. januar 2021.
191 var nye i 2020.

Kunnskapskilde for mediene

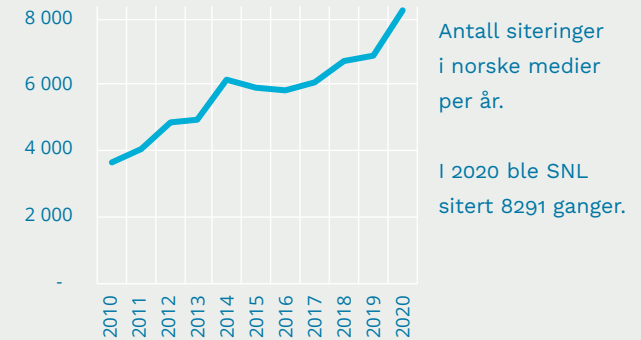
Store norske leksikon ble sitert i norske medier hver eneste dag i 2020, og flere ganger enn noensinne tidligere. SNL er en viktig leverandør av bakgrunnsfakta til redaksjoner som ønsker å gi lesere over hele landet kontekst til løpende nyhetssaker - fra de store debattene og saker som dominerer det globale nyhetsbildet, til de små og nære localsakene.

Når familien Jøssang fra Jørpeland skal flytte til Senegal for å misjonere, kan avisa Strandbuen med SNLs hjelp fortelle at 95 prosent av befolkningen i det afrikanske landet er sunnimuslimer. Når Tidens Krav avslører at en brann i Kristiansund skyldtes pyrofort tre, bruker de SNL til å forklare at dette er tre som er blitt termisk nedbrutt og kan selvantenne når det blir eksponert for varme. Når folk ser det de tror er fargesprakende UFO-er på himmelen, beroliger Altaposten, Dagsavisen og Fjell-Ljom folket med at SNL forklarer at fenomenet er perlemorskyer. Ved hjelp av SNLs fagansvarlig for norsk mat,

Eva Narten Hørtberg, kan Nationen fortelle sine ellers godt opplyste lesere at svineribba er relativt ny og moderne julemat, sammenlignet med pinnekjøtt og fisk. Og når VG vil hjelpe deg med artikkelen «Slik avslører du en kvinnelig psykopat», kan de stille med en sjekkliste på ikke mindre enn 20 punkter fra Store medisinske leksikon.

Allerede i januar 2020 begynte norske medier å referere til SNL for å forklare hva et koronavirus var for noe. Året fortsatte med SNL som kilde for å forklare dugnad, brakkesyke, kohort, karantene, RNA-vaksine og antivirale medikamenter. På tampen av året spurte Klassekampen «Hvorfor oppstår jordskred?», og vendte seg til Store norske leksikon for svar.

Medias bruk av SNL har vokst i flere år, men aldri før har det vokst så mye som i 2020: Da ble leksikonet sitert 8291 ganger, 20 prosent mer enn året før og dobbelt så mye som i 2010.

Vi ser også at trafikken fra de store norske mediene øker. NRK er det viktigste mediet for innkommende lenker til SNL, og sørget for nær 60 000 besøk hos oss i fjor, 27 prosent mer enn i 2019. I tillegg refererer mediene stadig oftere til kilder som «fagansvarlig i Store norske leksikon», 30 prosent mer i 2020 enn året før.

FAKTA

Karpatene

Karpatene er en fjellkjede i Øst-Europa, som danner en stor bue omkring Den ungariske slette og hele Tiszavassdraget. Karpatene består av flere parallelle kjeder, som begynner i nordvest ved Bratislava ved Donau, og slutter ved Jernporten ved Donau; total lengde 1700 km.

Kilde: Store Norske Leksikon

Kohort ja, det er et ord som har kommet for fullt inn i språket igjen. Ifølge Store norske leksikon har ordet vært brukt både i samfunnsvitenskap og i epidemiologi om et antall personer i en befolkning som studeres over en tidsperiode.

I år ble ordet innført som betegnelse på en fast gruppe av få individer med minst mulig kontakt med individer utenfor sin egen gruppe.

De mange dødsannonsene hver dag viser at svært mange rammes i starten av voksenlivet. Store medisinske leksikon skriver at: «Dødeligheten under spanskesyken var høyest for unge voksne mellom 20 og 40 år, og noe høyere for menn enn for kvinner. Eldre over 70 år hadde lavere dødelighet enn det som var

Ifølge Store norske leksikon er kohort vanligvis eit omgrep for ei gruppe menneske i same aldersgruppe.

Og det er ikke farmora som flakser opp, men to vakre, svarte orrfugler. Store norske leksikon forteller at hannen kan bli opp til 1,7 kilo og er 50 cm lang. Vingelagene sier svosj-svosj idet de letter og flyr i lav høyde over folkene på stien.

60 ÅR MED JULEBORD

Julebord som bedriftsfest dukket opp for første gang i Aftenposten i 1961, ifølge Store Norske Leksikon. Siden da har det i mange bedrifter blitt en viktig oppsummering av året som har gått, og en markering av felleskap med kolleger. Julelunsj er en slags lillebror med samme formål. Og en og annen julefeiring med jobben vil det fortsatt bli, på steder i landet med mindre snitte og dermed mindre strenge regler enn i og rundt Oslo:

liens. I følge Store norske leksikon definerast dette ordet som: «psykologisk motstandskraft, de faktorer som har sammenheng med at man beholder en psykisk styrke og helse til tross for stress og påkjenninger. Å være resiliert vil si at man er robust». Det er eit godt ord, og som prest har eg møtt mange menneske som er fulle av resiliens, både enkeltmenneske, men og i fellesskap med fleire.

■ Dugnad er eit ord me kjenner godt til. Men kva tyder det og kva legg me i det? Ordet kjem av gamalmorsk dugnadør, «hjelp, støtte», ifølge Store norske leksikon. Ordet vart då også brukt om festen som avslutta dugnaden, og også om andre festar. Dugnad er frivillig, ubetalte arbeid som blir gjort i ein fellesskap.

FAKTA

Wuhan-viruset (coronavirus)

Startet som et utbrudd av lungebetennelse i storbyen Wuhan i Kina desember 2019. Identifisert av kinesisk helsenmyndigheter 7. januar 2020.

Tyder på at smitten startet på et stort matmarked i byen, Huanan Seafood Wholesale Market.

Har genetiske likheter med SARS-viruset (SARS-CoV). 774 dødsfall ble registrert i 26 land etter den epidemien i 2002-2003.

Feber har vært rapportert som det vanligste symptomet på infeksjon. Sår hals er rapportert og noen har blitt diagnostisert med lungebetennelse med pustevansker og/eller hoste, eventuelt med lungeinfiltrater på røntgen.

Folkelikehelseinstituttet anbefaler god håndhygiene, med såpe og vann, til forebygging.

Det finnes ingen vaksiner mot sykdommen per i dag. (Kilde: Folkelikehelseinstituttet, Store Norske Leksikon, 27. januar 2020)

Polariseringen er ikke forbeholdt rovdryrfeltet. Den finnes over alt i politikken, og er gjerne skarper i samfunn som kun har to politiske partier å stemme på. Rødt eller blått, høyre eller venstre. Når standpunkter skjerpes i enten/eller får ekstreme oppfatninger økt tyngde, står det i Store norske leksikon.

Ung svineribbe

Narten Hørtberg er òg fagansvarleg for kategorien Norsk kjøkken i Store Norske Leksikon, og kan fortelje at svineribba er relativt ny og moderne, samanlikna med pinnekjøtt og fisk.

dreier seg om. En relativt sjelden fisk i norske farvann som kan bli over tre meter lang og veie over to tonn, ifølge Store norske leksikon.

Dei fleste er muslimer

Over 95 prosent av befolkninga i Senegal er sunnimuslimar, ifølge Store Norske Leksikon.

Ifølge Store Norske Leksikon ble styrken opprettet 25. april 2013, og ble satt inn fra juli samme år. Norge har bidratt i operasjonen fra starten.

På [Store norske leksikon](#) fremgår det at perlemorskyer er lysende, ofte linseformede skyer som opptrer i stratosfæren. Skyene dannes om vinteren i forbindelse med sterke luftstrømmer over fjell.

Leksikonet i skolen

Skoleelever og studenter er SNLs største brukergruppe, og redaksjonen får stadig tilbakemeldinger fra lærere om at de anbefaler elevene å bruke SNL som lekse- og oppgavehjelp. Redaksjonen har flere møtepunkter med lærere og elever. Facebook-gruppa «SNL Skole» har mange lærere som medlemmer. I tillegg er både redaksjonen og de fagansvarlige i kontakt med elever og lærere gjennom meldinger, kommentarer og endringsforslag i leksikonet.

I flere år har redaksjonen jobbet aktivt for å gjøre de viktigste artiklene lettere å lese og tilpasset det faglige nivået til elevene som trenger dem. Vi har jevnlig skolebesøk og fokusgrupper der vi diskuterer konkrete artikler og får tilbakemelding om hvordan de kan gjøres bedre og mer forståelige.

At dette arbeidet bærer frukter, ble tydelig i undersøkelsene Opinion gjennomførte i 2019 og 2020: I aldersgruppen 15 til 18 år visste 99 prosent av de spurte at snl.no er det samme som Store norske leksikon, og 73 prosent i samme aldersgruppe bruker SNL én gang i uka eller oftere. I samme aldersgruppe var kjennskapen til Store norske leksikon faktisk større enn til Wikipedia, Google og NRK.no. 76 prosent av 15-18-åringene stoler «i svært stor grad» på SNL, mens det tilsvarende tallet for norsk Wikipedia er 7 prosent.

HJEMMESKOLE

Vanligvis er skolebesøk et viktig møtepunkt mellom redaksjonen og skolen. I pandemiåret 2020 var dette naturlig nok ikke mulig. I stedet opplevde vi at SNL ble med elevene hjem til hjemmeskolen.

Lesing av artikler knyttet til skolepensum steg voldsomt i perioden der skolen var stengt. Lese-mønstrene gjennom dagen endret seg kraftig:

Lesingen på dagtid steg kraftig i begynnelsen av pandemien, mens bruken på kveldstid holdt seg på samme nivå som før.

SNL ble et viktig verktøy for foreldre som plutselig måtte ta ansvar for barnas hjemmeskole, og lærere som i en fart måtte finne løsninger for undervisning på nett.

SNL PÅ EKSAMEN I HELE NORGE

Fra 2016 har vi tilbudt en juksestikker versjon av SNL til eksamensbruk. I 2016 brukte 11 av 19 fylker løsningen. I de påfølgende årene har ordningen blitt mer kjent i skolen, og i 2018 og 2019 deltok alle landets fylker. For andre år på rad har elever ved videregående skoler over hele Norge hatt tilgang til SNL under eksamen. Dette er en milepæl for å sikre at elever som svarer på samme nasjonale eksamen og vurderes etter samme kriterier, har lik tilgang til hjelpemidler.

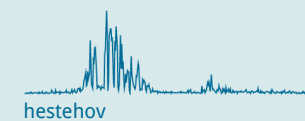
SNL er ett av nettstedene som det er tillatt å bruke på eksamen. Fra 2019 får elever i hele landet tilbud om å bruke leksikonet under eksamenene.

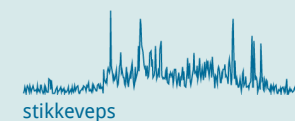
Sivildforsvarets varslings signaler

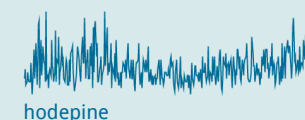
Ludvig Holberg

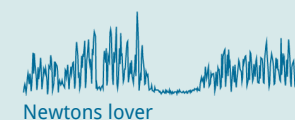
hestehov

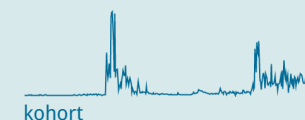
stikkeveps

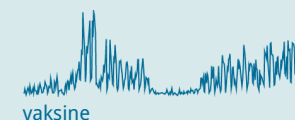
hodepine

Newtons lover

kohort

vaksine

spanskesyken

Hurtigruta

Donald Trump

narsissistisk personlighetsforstyrrelse

Pennsylvania

Hviterussland

midnattssol

vårjevndøgn

Artiklene leses ikke like mye hver dag, noe som er tydelig i grafene over lesertall for noen artikler i 2020. Artikkelen om *sivildforsvarets varslings signaler* leses for eksempel nesten bare to dager i året, mens *hodepine* leses jevnt hele året.

Internasjonalt samarbeid

Store norske leksikon har etablert en modell for både eierskap, drift og produksjon som er unik i verdenssammenheng. Flere land ønsker å lære av den norske leksikonmodellen, og SNL-redaksjonen har tatt internasjonalt lederskap.

I 2019 organiserte vi den første internasjonale leksikonkonferansen på flere tiår, med deltakere fra 17 land. I 2020 organiserte vi et digitalt oppdateringsmøte med 60 deltakere, mens vi venter på at det skal bli mulig å samles igjen.

EN UNIK HISTORIE

SNLs historie er ganske unik i verdenssammenheng. Overgangen fra en tid da salg av papirleksikon var en lukrativ inntektskilde, til dagens digitale virkelighet, har vært vanskelig for både store og små nasjonale leksikoninstitusjoner rundt om i Europa. Marginene nå er få og små, og konkurransen fra globale storaktører er tøff for mange. Lenge har oppfatningen vært at nasjonalleksika er noe som tilhører fortiden og at det ikke er behov for slike arbeidsintensive nettstedet i en tid da all mulig informasjon allerede finnes i rikt monn på internett.

Men etter at en kraftig bølge av falske fakta, propaganda og feilinformasjon har skylt innover de fleste land de siste årene, og særlig etter Russlands annektering av Krim i 2014, har det gått opp for stadig flere at kvalitetssikret informasjon fra nettleksika kan spille en viktig rolle i å holde samfunnet opplyst og styrke «det kognitive immunforsvaret» vårt.

PÅ EUS AGENDA

I 2018 ga Europaparlamentets utredningstjeneste (EPRS) ut rapporten *Europe's online encyclopaedias*:

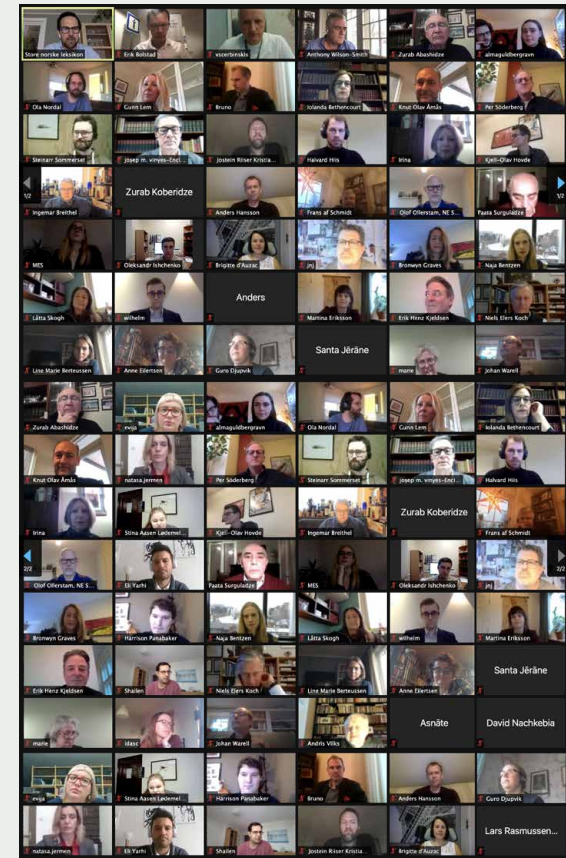
Equal access to knowledge of general interest?

Den konkluderer med at det står dårlig til med europeeres tilgang til kvalitetssikrede oppslagsverk på eget språk (se kart). Men Norge og Store norske leksikon blir trukket fram som et viktig unntak. Rapporten skapte viktige ringvirkninger, ikke bare for SNL, men også for samarbeid mellom nasjonale leksika på tvers av landegrensene. SNL har fått et særlig tett forhold til våre søsterorganisasjoner i Danmark, Kroatia og Latvia.

Vi har sterk tro på at internasjonalt samarbeid både vil styrke SNL og bidra til å eksportere en modell som norsk akademia og andre kan være stolte av. Samarbeid med veletablerte, europeiske partnere vil løfte kvalitetssikret kunnskap høyere opp på EUs agenda, slik at unionen kan legge til rette for en styrking av leksika - og tilliten til fakta - over hele Europa.

I 2018 ga Europaparlamentet ut rapporten *Europe's online encyclopaedias: Equal access to knowledge of general interest in a post-truth era?* Den oppsummerer europeeres tilgang til kvalitetssikrede oppslagsverk på eget språk. SNL trekkes fram som et av få leksika som har funnet en god modell for drift og utvikling, og vi ble invitert til EU-parlamentet i Brussel for å dele erfaringene våre.

I 2019 arrangerte SNL en internasjonal leksikonkonferanse i Brussel der målet var å utveksle erfaringer og diskutere muligheter for samarbeid. 17 leksikonorganisasjoner fra 16 land i Europa og Nord-Amerika deltok i det som ble den største samlingen av slike institusjoner noensinne.

Konferansen i 2020 måtte utsettes, så SNL-redaksjonen tok derfor initiativ til en uformell, digital samling i desember 2020, der vi inviterte alle medarbeidere i alle leksikonredaksjonene rundt omkring i verden til å delta. Alle institusjoner ga korte statusoppdateringer og delte erfaringer med hvordan pandemien hadde påvirket dem.

Møtet var en stor suksess, med mer enn 60 deltakere fra 12 land, fra Georgia og Ukraina i øst til USA og Canada i vest. De aller fleste hadde opplevd til dels svært stort vekst i lesertallene under pandemien.

Samarbeid med Danmark

I Danmark har SNL to systerorganisasjonar som vi samarbeider tett med: Lex.dk og Trap Danmark. Lex.dk er det danske nasjonalleksikonet som mellom anna publiserer *Den Store Danske* og fleire andre leksika. Både organisasjonane bruker SNL-teknologi, og SNL er ansvarleg for teknisk drift av nettsidene.

REPETISJON AV DEN NORSKE LEKSIKONHISTORIA

I 2017 kunngjorde danske Gyldendal at dei ville utvikle *Den Store Danske*, det danske nasjonalleksikonet. Gyldendal klarte ikkje å tene pengar på å drive leksikonet.

Historia var så og seie identisk med då Kunnskapsforlaget utvikla Store norske leksikon i 2010. Samfunnsdebatten etter nedstengjinga av *Den Store Danske* var òg ganske lik debatten kring Store norske leksikon i 2010 og 2011, med eitt viktig unntak: I 2017 og 2018 var det ingen som tvilte på at eit samfunn har bruk for eit fagredigert og kvalitetssikra leksikon.

TRAP DANMARK

Trap Danmark er «den mest komplette topografiske skildring av noko land i verda», ifylgje den danske dronninga. Den kanskje beste forklaringa av verket er ei slags «bygdebok på speed», 98 store bøker om alle dei danske kommunane.

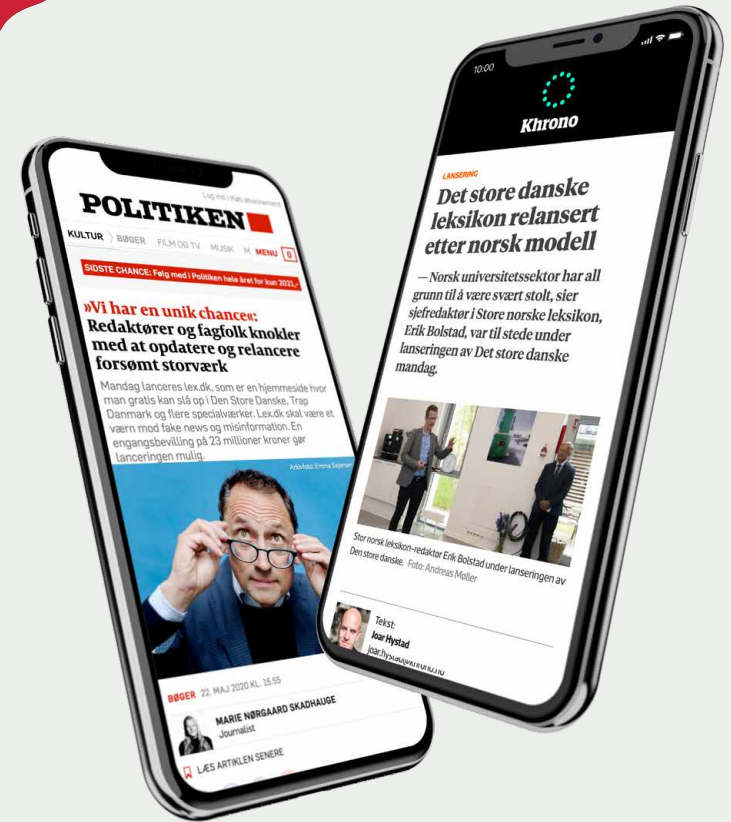
Trap leitte etter nokon som kunne hjelpe dei med å lage ein digital versjon av prosjektet. Dei fann fram til SNL på grunn av rapporten om kvalitetssikra kunnskapskjelder som EU-parlamentet publiserte i 2018. I 2019 vart den digitale versjonen av Trap lansert, basert på SNLs teknologi og publisert med publiseringssystemet vårt.

REDNINGSAKSJON FOR DEN STORE DANSKE

I 2018 vart det sett i verk ein redningsaksjon for *Den Store Danske*, med utgangspunkt i Trap Danmark. Redningsaksjonen var tungt inspirert av SNL-historia, men alt gjekk veldig mykje raskare. Det tok fem år i Noreg å finne ein god organisasjonsform og finansieringsmodell for SNL. I Danmark tok den tilsvarande redningsaksjonen berre nokre månader, fordi ein kunne basere seg på «den norske model» frå SNL.

Foreningen Lex.dk - som er etablert for å drive *Den Store Danske*, Trap Danmark og ei lang rekkje andre leksikalske verk, er så og seie identisk med SNL. Medlemene i foreninga er Danske Universiteter, stiftinga Gads forlag, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og danske Gyldendal. Den danske regjeringa vedtok å gje statstilskot til etableringa av ein ny redaksjon for *Den Store Danske* i desember 2019.

I 2020 vart *Den Store Danske* og ei lang rekkje andre leksika lansert på den nye plattformen lex.dk. Denne plattformen blir drifta og utvikla av SNL, finansiert med danske midlar. Samarbeidet gjev ikkje berre økonomiske fordelar for SNL, men opnar òg for redaksjonelt og organisatorisk samarbeid. Vi meiner at dette er ein modell som står støtt i god nordisk tradisjon for fellesskapsløysingar, og gler oss til å samarbeide vidare med systerorganisasjonen sør for Skagerrak!

Ei ny rolle for Store norske leksikon: Teknologiekspert. I 2020 vart *Den Store Danske* og 14 andre danske leksika relansert med SNL-teknologi. Samarbeidet gjev ikkje berre økonomiske fordelar for SNL, men opnar òg for redaksjonelt og organisatorisk samarbeid.

Store norske leksikons historie

NASJONAL BØLGE FRA 1905

Det begynte med *Illustreret norsk konversationsleksikon*, utgitt fra 1907 til 1913. En ung nasjon trengte et eget oppslagsverk som viste verden sett med norske øyne. Suksessen dannet grunnlaget for nye utgaver under navnet *Aschehougs Konversasjonsleksikon*.

Hovedkonkurrenten ble *Gyldendals konversasjonsleksikon* med en folkelig profil, lavere pris og mer praktisk stoff. Andre leksikon som *Kringla Heimsins*, *Nyco ettbindsleksikon* og *Norsk familiebok* vitner om tøff konkurranse. De motkulturelle *Arbeidernes Leksikon* og *Norsk allkunnebok* viser at sjangeren også ble en arena for kunnskapskamp og språkkamp.

LESIKONGULLALDER FRA 1978

Leksikon var god butikk, og det sies at Norge er landet med flest leksikonsett per innbygger. Men å lage leksikon er kostbart.

I 1975 slo Aschehoug og Gyldendal sine leksikon- og ordbokavdelinger sammen i det nyopprettede Kunnskapsforlaget. Driften ble mer lønnsom i konkurranse med leksikon fra Cappelen, Tiden, Damm og Pax. Første utgave av *Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon* kom ut i 1978-1981, og de neste tjue årene ble en gullalder for leksikonet.

SNL.NO FRA 2000

Da Store norske leksikon kom på nett i 2000, ble digitale abonnementer solgt parallelt med papirutgivelser: snl.no var en av de første norske nett-tjenestene med betalingsmur. Men i møte med Wikipedias gratis og brukergenererte innhold var det ikke lett å selge kunnskap, verken digitalt eller

på papir. I 2009 ble snl.no relansert som et gratis og reklamefinansiert leksikon hvor redaksjonell kontroll og signerte artikler ble kombinert med brukermidvirkning. Heller ikke dette viste seg å gi et økonomisk grunnlag for videre drift, og i 2010 annonserte Kunnskapsforlaget at de ville avvikle hele leksikonet.

EID OG OPPDATERT AV AKADEMIA

Mange hadde likevel troen på nasjonalleksikonet. Finansiert av Stiftelsen Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DNB ble det etablert en ny organisasjon og redaksjon i 2011 som ga leksikonet fart og tillit på nett. Våren 2014 ble det etablert en statlig støtteordning for nettleksikon, og høsten 2014 tok universitetene kollektivt ansvar for leksikonet gjennom Foreningen Store norske leksikon.

I 2021 - etter 114 år med kunnskapsdugnad og med en modell som kombinerer åpenhet og medvirkning, fart og faglighet - står Store norske leksikon i en særstilling blant leksika i Europa.

I 2010 gav Kunnskapsforlaget opp å drive Store norske leksikon videre, og i 2011 fikk leksikonet en ny, ung og energisk redaksjon. *Faksimile fra Aftenposten, mars 2012.*

Milepæler i den norske leksikonhistorien

- 2020 Rekordår. 20,9 millioner unike brukere. 106 millioner leste artikler. 922 fagansvarlige. 82 000 artikler oppdatert. SNL overtok nynorskleksikonet *Allkunne*.
- 2019 Samarbeidsavtale med danske Trap og Den Store Danske. Disse danske organisasjonene tar i bruk SNL-teknologi.
- 2015 Første hele driftsår for foreningen *Store norske leksikon*, med universitetene og andre organisasjoner som medlemmer.
- 2014 Stortinget etablerer tilskuddsordning for nettleksika.
- 2011 Ny redaksjon og organisasjon. snl.no blir reklamefritt og avkommersialisert.
- 2010 Kunnskapsforlaget gir opp å drive leksikonet. Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DNB tar over.
- 2009 snl.no blir en gratis, reklamefinansiert tjeneste.
- 2005-2007 Siste utgave av papirleksikonet *Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon*.
- 2000 snl.no lanseres, med betalingsmur.
- 1978 Første utgave av *Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon*
- 1975 Aschehoug og Gyldendal slår sammen leksikonvirksomhetene sine og etablerer Kunnskapsforlaget.
- 1933 *Gyldendals konversasjonsleksikon*, første utgave.
- 1907-1913 *Illustreret Norsk Konversationsleksikon*, første utgave av *Aschehougs konversasjonsleksikon*.
- 1905: Aschehoug starter arbeidet med Norges nye nasjonalleksikon.

Utfordringer

ØKE KJENNSKAPEN BLANT DEM OVER 50

Kjennskapen til Store norske leksikon som et digitalt oppslagsverk er altfor lav blant dem over 50 år. Opinion-undersøkelsen fra januar 2019 viser at 95 prosent av de yngste kjenner til SNL som en digital tjeneste, mens langt færre av de eldste (37 prosent av dem over 60 år) kjenner til nettstedet snl.no. Det er viktig at hele befolkningen har lik tilgang til og kjenner til kilder for kvalitetssikret kunnskap. I tillegg er SNL i hovedsak en offentlig finansiert kunnskapskilde, og dermed avhengig av oppslutning i alle samfunnslag og aldre.

HOLDE LENGER PÅ LESERNE

Store norske leksikons lesertall har økt hvert år i ti år, men det er en utfordring å få folk til å lese mer når de er innom. De fleste leser én til to artikler ved hvert besøk. I 2020 så vi en liten økning i tid hver leser brukte i leksikonet, mens sider per økt har gått litt ned. Det er gjort flere grep i designet som møter denne utfordringen. Særlig viktig er en planlagt funksjon som vil løfte fram de mest relevante av leksikonets beste artikler under hvert oppslag.

ØKE KJENNSKAPEN TIL MODELLEN

Flere viktige prinsipper i SNLs modell er for dårlig kjent blant leserne, blant annet at SNL kombinerer fagfolks ekspertkunnskap med bidrag fra folk flest. Bare sju prosent av dem som kjenner til snl.no, vet at alle kan bidra med innhold.

Også universitetene og de andre medlemsinstitusjonenes eierskap i SNL er for dårlig kjent - ikke minst blant medlemsinstitusjonenes egne ansatte og studenter.

REKRUTTERE FLERE FAGANSVARLIGE

Å holde SNLs omfattende innhold oppdatert krever tid og ressurser. Flere fagansvarlige trengs for å dekke alle kategoriene i leksikonet, men dette krever både mer oppfølging fra redaksjonen og fører til større honorarutgifter, og antallet fagansvarlige vokser raskere enn redaksjonen utvides. De fleste redaktørene i Store norske leksikon har ansvar for mellom 10 000 og 20 000 artikler hver og koordinerer til sammen over 900 fagansvarlige og fagmedarbeidere. I tillegg har de fleste i redaksjonen oppgaver innen ledelse, økonomi, administrasjon, utvikling og kommunikasjon i tillegg til redaktøransvaret.

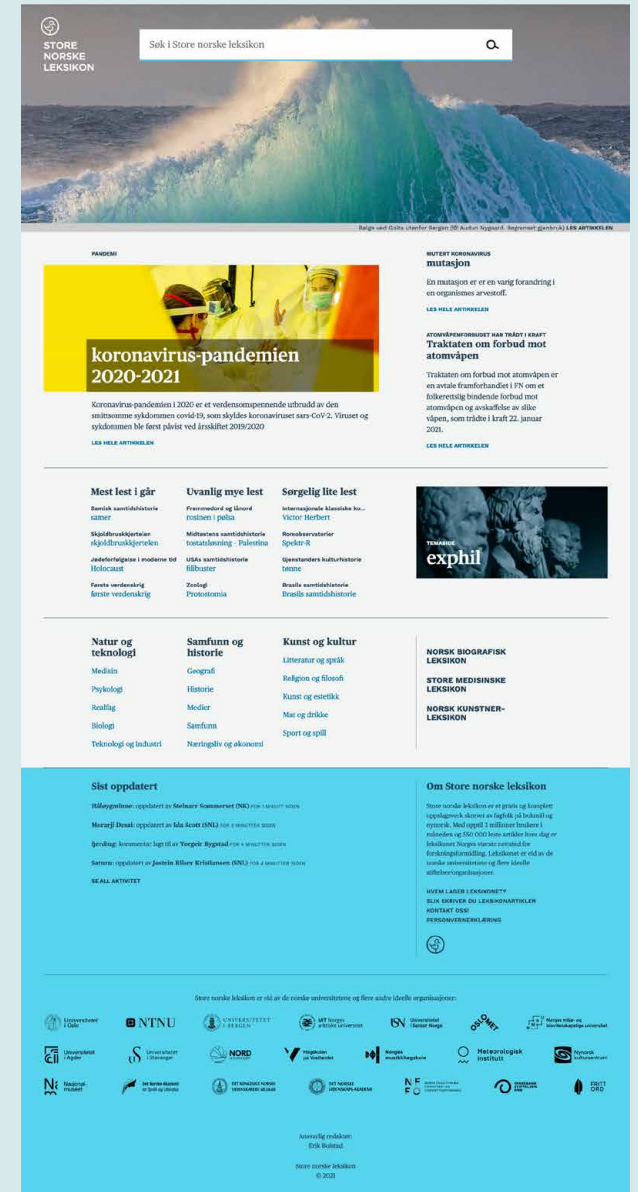
BEDRE KJØNNBALANSEN

35 prosent av fagansvarlige i leksikonet er kvinner, en økning fra 32 prosent i 2019. Selv om disse tallene er bedre enn mange sammenlignbare organisasjoner, er vi ikke tilfreds, og vi arbeider for jevnere kjønnsbalanse blant forfattere og fagansvarlige.

Vi har også jobbet systematisk for å bedre kjønnsbalansen i innholdet, spesielt i biografier. Hvis vi ser på biografier for personer født etter 1900, er nå 35 prosent av disse kvinner.

TILPASSE FOR BARN

Barn er en stor og økende leserguppe for leksikonet, og satsingen på å skoletilpasse utvalgte artikler har pågått helt siden leksikonet kom på nett. Men det er ikke alle artikler som egner seg for skoletilpassing; i mange fagområder er det ikke mulig å tilpasse artiklene til lavere trinn enn videregående skole. Å finne en god måte å gjøre mer av innholdet tilgjengelig for barn og skoleelever er en av våre viktigste utfordringer.

I 2019 fikk SNL nytt design. Forsidene har blitt utvidet med mer innhold og tips om aktuelle og gode artikler. Artiklene har fått ny utforming som gjør dem bedre å lese. Det nye designet er en del av årsaken til den kraftige veksten i lesertall i 2019 og 2020.

Organisasjonen

Foreninga Store norske leksikon hadde fyrste heile driftsår i 2015, og leksikonet fekk då igjen ein solid grunnmur. Medlemene er universiteta og andre kunnskapsinstitusjonar. Foreninga Store norske leksikon skal bidra til at medlemenes kompetanse i heile det norske kunnskapsuniverset blir synleg og tilgjengeleg i ei brei demokratisk offentlegheit. Leksikonet er ein kunnskapsdugnad, og difor er foreiningsforma godt eigna: ei sjølveigande samanslutning som skal fremje eit felles føremål.

Vi ynskjer å femne om alle dei sentrale norske kunnskapsmiljøa. I 2020 vart Høgskulen på Vestlandet, stiftinga Nynorsk kultursentrum og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab medlemmer i foreninga. Vi håpar at fleire akademiske institusjonar vil bli med på kunnskapsdugnaden framover.

STYRET

Leksikonet blir leia av eit styre som er vald av årsmøtet i foreninga. Knut Olav Åmås, direktør i Fritt Ord, har vore styreleiar sidan 2016.

Fleire styremedlemmer er sentralt plasserte ved ulike universitet: Fungerande rektor Margareth Hagen (UiB), seniorrådgjevar Christian Fossen (NTNU) og professor Anne Spurkland (UiO) er tilsette ved universiteta. I tillegg sit Line Gaare Paulsen og professor Cathrine Holst (DNVA) i styret. Tilsettrepresentant er Mari Paus.

REDAKSJONEN

Erik Bolstad har vore sjefredaktør og dagleg leiar for foreninga sidan 2016.

I januar 2021 var det 15 tilsette i redaksjonen, fordelt på 13 årsverk. Snittalderen i redaksjonen var 39 år i 2020, det var åtte kvinner og sju menn. Redaktørane har variert fagleg bakgrunn frå mellom anna journalistikk, matematikk, fysikk, teknologi, sosiologi, leing, musikkvitenskap, historie, medisin og litteratur.

Redaksjonen har stort sett hatt heimekontor i 2020, og alle møte har skjedd på Zoom. I vanlege år reiser redaksjonen mykje, og har hatt som mål å ha minst éi fysisk samling på kvart universitet i året. I 2020 var ikkje dette mogleg, og all oppfølging av fagansvarlege og forfattarar har skjedd digitalt. Det har gjeve gode resultat: Fleire fagansvarlege enn nokon gong tidlegare har delteke på kurs og møte, og fleire har vore aktive i leksikonet. Samtidig ser vi at fysiske møte har stor verdi, og vi gler oss til å møte folk igjen snart!

ØKONOMI

Inntektene i 2019 var på 28,1 millionar kroner: 53 prosent medlemskontingentar, 20 prosent statstilskot, 12 prosent sal av utviklingstenester, 11 prosent ekstraordinære tilskot frå NFFO og Fritt Ord i samband med pandemien.

Utgiftene var 27,9 millionar kroner: 69 prosent til innhald, 23 prosent utviklingskostnader, 8 prosent driftskostnader (lokale, adm., m.m.). Overskotet vart 158 000 kr.

Knut Olav Åmås
STYRELEIAR
FRITT ORD

Margareth Hagen
STYREMEDLEM
UIB

Cathrine Holst
STYREMEDLEM
DNVA

Christian Fossen
STYREMEDLEM
NTNU

Anne Spurkland
STYREMEDLEM
UIO

Line Gaare Paulsen
STYREMEDLEM

Hanne Karde
STYREMEDLEM
UIT

Erik Bolstad
SJEFREDAKTØR
DAGLEG LEIAR

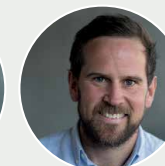
Gunn Hild Lem
REDAKSJONSSJEF

Guro Djupvik
REDAKTØR
ORG.RÅDGJEVAR

Anne Eilertsen
REDAKTØR

Stig Arild Pettersen
REDAKTØR
KOMMUNIKASJON

Mari Paus
REDAKTØR
STYREMEDLEM

Ida Scott
REDAKTØR

Halvard Hiis
REDAKTØR
LEGE

Synøve Kamøy
REDAKTØR
LEGE

Line Marie Berteussen
REDAKTØR
LEGE

Ola Nordal
REDAKTØR

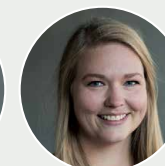
Jostein Riiser Kristiansen
REDAKTØR

Kjell-Olav Hovde
REDAKTØR

Andreas Tjernshaugen
REDAKTØR

Marit M. Simonsen
REDAKTØR

Store norske leksikon i tal

178 204

artiklar

per 1. januar 2021

3 114 279

lesarar i månaden

i mars 2020

412 920

lesne artiklar per dag

På kvardagar vart det i snitt lese over 400 000 artiklar per dag i 2020.

51 342

biografiar

per 1. januar 2021

122 017

bilete

per 1. januar 2021

4 444

forfattarar

per 1. januar 2021

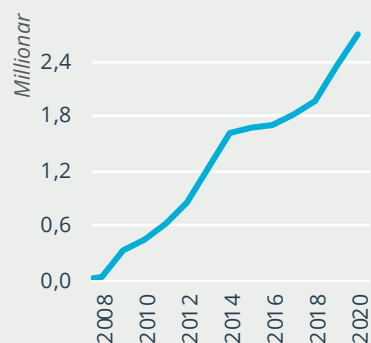
922

fagansvarlege

per 1. januar 2021

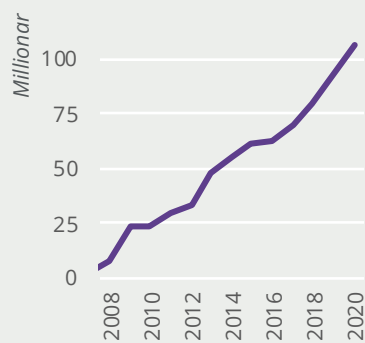
UNIKE BRUKARAR I MÅNADEN

I 2020 var det i snitt 2,7 millionar unike brukarar i månaden. Det var totalt 22,0 millionar unike brukarar i året.

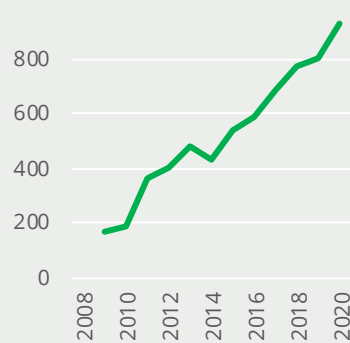
LESNE ARTIKLAR

I 2020 vart artiklane i Store norske leksikon lesne til saman 106,3 millionar gonger, 14 prosent auke frå året før.

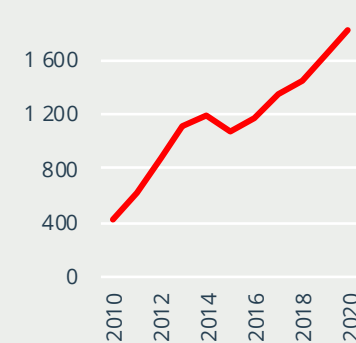
FAGANSVARLEGE

Ved inngangen til 2021 var det 922 fagansvarlege i Store norske leksikon. I 2020 vart det rekruttert 191 nye.

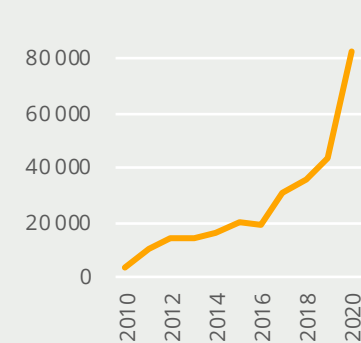
AKTIVE BIDRAGSYTARAR

I 2020 var det 1812 aktive bidragsytarar i leksikonet, 60 prosent var frivilljuge.

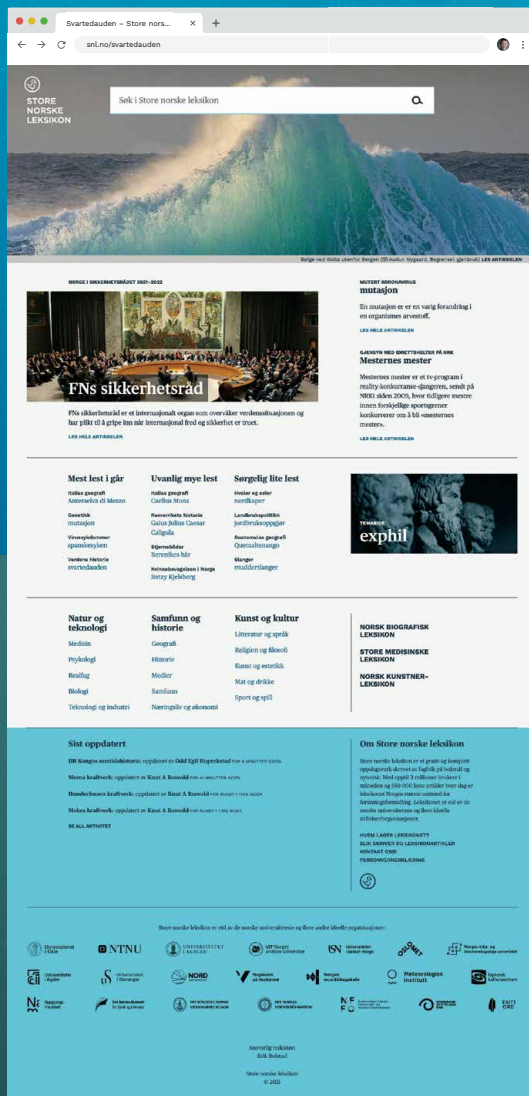

OPPDATERTE ARTIKLAR

I 2020 vart det oppdatert 82 398 artiklar, nesten dobling frå 2019 og meir enn firedobling frå 2016.

STORE NORSE LEKSIKON har på få år blitt ein av dei mest brukte norske nettstadene, med fleire lesarar enn dei fleste norske avisene. Leksikonet er Noregs største nettstad for forskningsformidling.

Fagansvarlege skriv innhaldet i Store norske leksikon. Ein fagansvarleg er ein handplukka fagperson som forvaltar ein liten del av leksikonet, dei fleste er forskarar ved universiteta.

Leksikonet har opp mot 3,1 millionar unike brukarar i månaden, og i snitt blir det lese over 450 000 artiklar på kvardagar.

Leksikonet blir gjeve ut av foreininga Store norske leksikon. Medlemene i foreininga er alle dei norske universiteta, høgskular og andre ideelle organisasjonar.

Framsdebilete: Audun Nygaard